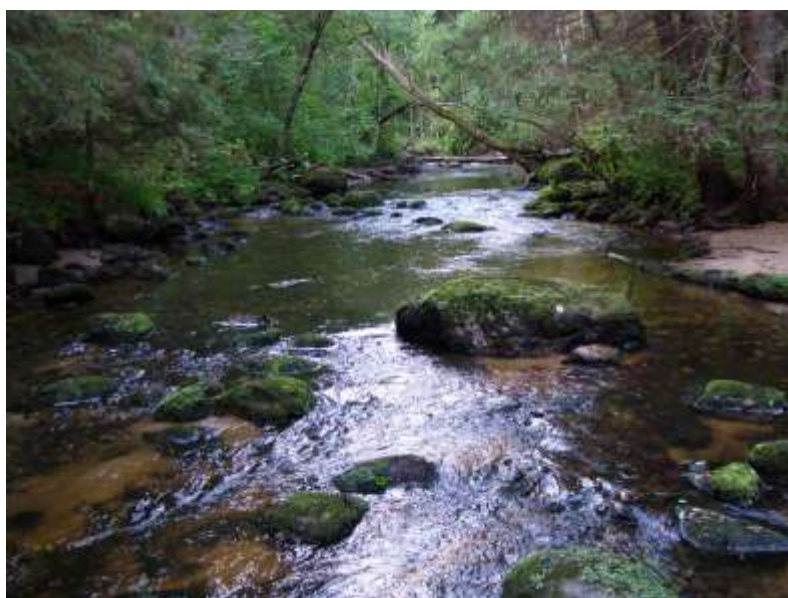


Pärlijõe hoiuala kaitsekorralduskava 2015-2024



Keskkonnaamet 2015



SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	4
1.1. Ala iseloomustus	4
1.2. Maakasutus.....	5
1.3. Huvigrupid	6
1.4. Kaitsekord	6
1.5. Uuritus	8
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	8
1.5.2. Riiklik seire	9
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus	9
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID.....	10
2.1. Kooslused – elupaigatuüp jõed ja ojad (3260).....	10
2.2. Elustik	22
2.2.1. Võldas (<i>Cottus gobio</i>).....	22
2.2.2. Jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>).....	23
2.2.3. Rohe-vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>).....	24
2.2.4. Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>)	25
2.2.5. Teised looduskaitseliselt väärtuslikud liigid	26
3. HOIUALA VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	29
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	31
4.1. Inventuurid, seired, uuringud	31
4.1.1. Tulemuslikkuse seire	31
4.1.2. Pärlijõe hüdrobioloogiline ja hüdrokeemiline seire.....	31
4.1.3. Elupaikade ja kaitsealuste liikide seisundi uuring	31
4.1.4. Pärlijõe ja Saarlasõ paisudest kaladele läbipääsu tagamine	31
4.1.5. Kivipaisudest kaladele läbipääsu tagamine.....	32
4.1.6. Koprapaisude ja muude looduslike voolutakistuste likvideerimine, kopra arvukuse reguleerimine	32
4.1.7. Tähiste hooldamine	33
4.1.8. Kaitsekorralduskava uuendamine.....	33
4.1.9. Hoiuala kaitse-eesmärgi muutmine	33
4.2. Eelarve	33
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	36
KASUTATUD ALLIKAD	38
LISAD	41
LISA 1. Väljavõte looduskaitseadusest.....	41
LISA 2. Väärtuste koondtabel	43
LISA 3. Fotod	44
LISA 4. Avalikustamise materjalid.....	55

Vastavalt looduskaitseaduse § 25 on kaitsekorralduskava hoiualade ja kaitsealade alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Pärlijõe hoiuala kaitsekorralduskava eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast, selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi kaasamiskoosolek ning avalikustamiskoosolek, millele eelnes kava eelnõu avaldamine Keskkonnaameti veebilehel (lisa 4).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Tiina Troškin (tel: 5301 0812; e-post: tiina.troshkin@keskkonnaamet.ee). Kava koostas OÜ Ökotasakaal ekspert Margo Hurt (tel: 53736731, e-post: hurdamargo@gmail.com).

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007-2013“ JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA“ PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEEMIDE ARENDAMINE“ MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS“ PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Euroopa haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitseks on loodud üle-euroopaline kaitstavate alade võrgustik – Natura 2000. Väljaspool kaitsealasid (rahvuspark, looduskaitseala, maastikukaitseala) paiknevate Natura 2000 võrgustiku alade kaitseks on looduskaitsealade alusel moodustatud hoiualad.

Euroopa Komisjonile esitatud Natura 2000 võrgustiku nimekirja kuuluva Pärlijõe loodusala (Keskkonnaregistri kood RAH0000197) kaitseks on looduskaitsealade alusel moodustatud Pärlijõe hoiuala (Keskkonnaregistri kood KLO2000078). Vastavalt Vabariigi Valitsuse 08.09.2005 määrusele nr 235 “Hoiualade kaitse alla võtmine Võru maakonnas” on Pärlijõe hoiuala kaitse-eesmärgiks EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide – hariliku võldase (*Cottus gobio*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse. Samad on ka Pärlijõe loodusala kaitse-eesmärgid. Lisaks kaitstakse Pärlijõe loodusalal EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja V lisas nimetatud liigi – jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*) elupaika.

Mustjõkke suubuv Pärlijõgi (Keskkonnaregistri kood VEE1155700) algab Raipala järvest Lätis. Jõe ülemjooks asub Haanja kõrgustikul ja alamjooks Hargla nõos. Jõgi on saanud oma nime seal veel 18. sajandil arvukalt elutsenud ebapärlikarbi (*Margaritifera margaritifera*) järgi (Järvekül, 2001). Keskkonnaregistri andmetel on Pärlijõe pikkus koos lisaharudega 42,2 km ja valgala pindala 158,2 km². Pärlijõe hoiualaks on Pärlijõgi Mikita külast kuni suudmeni ehk kesk- ja alamjooks (joonis 1), mis paikneb Võrumaal, peamiselt Rõuge vallas, jõe suudmealal ka Antsla vallas. Keskkonnaregistri järgi on Pärlijõe hoiuala pindala 26,5 ha ning see kattub Pärlijõe loodusala pindalaga. Hoiuala piiresse jääva jõelõigu pikkus on 25,4 km.

Valgalapõhiselt asub Pärlijõgi Koiva vesikonnas ja Mustjõe alamvesikonnas ning on jagatud kaheks pinnaveekogumiks – „Pärlijõgi Saarlase paisuni“ (veekogumi kood keskkonnaregistris 1122700_1) ja „Pärlijõgi Saarlase paisust suudmeni“ (1122700_2) (Koiva vesikonna ..., 2010). Veepoliitika raamdirektiivi järgi kuulub pinnaveekogum 1122700_1 tüüpi 1B – heledaveelised ja vähese orgaanilise aine sisaldusega jõed valgala pindalaga 10-100 km² ja pinnaveekogum 1122700_2 tüüpi 2B – heledaveelised ja vähese orgaanilise aine sisaldusega jõed valgala pindalaga 100-1000 km².

Pärlijõge hoiuala ulatuses ümbritsevad nii metsa- kui rohumaad, alamjooksul ka madalad luhaalad. Enamasti on käänuline jõesäng puude ja põõsastega ääristatud. Jõe laius varieerub peamiselt 5-10 m, kuid esineb ka kitsamaid ja laiemaid alasid. Väga muutlik on jõe sügavus, mis sõltub jõe laiusest ja voolukiirusest. Jõe hüdro-morfoloogiline kvaliteet on lõiguti väga erinev, mis on suures osas tingitud paisude mõjust. Enamasti on jõedalad, kuhu paisutuse mõju ei ulatu, kiirevoolulised ja kivise-kruusase põhjaga ehk väga hea elupaiga kvaliteediga. Lausliivase põhjaga paisutusest mõjutamata jõeala esineb rohkem alamjooksul. Hoiualal paikneb kokku viis

veskipaisu, mis elupaiga kvaliteeti oluliselt kahandavad. Veskipaisude mõju kalade rändevõimalustele vähendatakse kalapääsude rajamisega. Väiksema mõjuga on mõned kividest laotud paisud, mis madala veeseisuga kalade liikumist takistavad. Lisaks paisutavad jõge koprad.

Pärlijõe hoiuala piires ei ole tähtsaks loodusturismi objektiks, kuid omal käel matkajatele pakub kindlasti väärtuslikke vaateelamusi. Kalastajatele on tähtsaimaks püügiobjektiks jõeforell.

Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS, 2013) andmetel on Pärlijõe alamjooksu kallastel inventeeritud väärtuslikud niiduelupaigad, mis kuuluvad Natura elupaigatüüpi lamminiidud (6450).



Joonis 1. Pärlijõe hoiuala paiknemine (aluskaart: Eesti Baaskaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2012).

1.2. MAAKASUTUS

Pärlijõe hoiuala hõlmab vaid vastavaid jõealaseid (mitte kaldaalaseid), st kogu hoiuala pind on veealune maa. Hoiuala ümbritsevad metsa- ja rohumaad ning luhaalad. Kallastel paiknevad ka elamumaad. Peamiselt on hoiualal paikneva jõeosa kallastel erakinnistud. Riigimetsamaad ulatub veepiirini vähe.

EELISE (2013) andmetel on Pärlijõe hoiuala pindala 26,5 ha, millest eraomandis 21,49 ha (81%), riigi omandis 0,56 ha (2%), jätkuvalt riigi omandis ehk reformimata maal 3,41 ha (13%) ja munitsipaalomandis 1 ha (4%).

1.3. HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** – piiritähiste paigaldaja ja hooldaja.
- **Keskkonnainspeksioon** – keskkonnajärelevalve planeerija ja teostaja.
- **Rõuge Vallavalitsus, Antsla Vallavalitsus** – huvitatud jõe ja loodusväärtuste heast seisundist, et säiliks väärtuslik elukeskkond.
- **Kalastajad** – on huvitatud veekogule ligipääsemise võimalustest ning heast kalavaru seisundist.
- **Loodushuvilised, puhkajad** – huvitatud veekogude kallastel liikumisest, puhkekohtade olemasolust.
- **Hoiulaga piirnevate maade omanikud** – huvitatud jõe heast seisundist ja kaldaalade korrastamisest; veskikohtade omanikud on huvitatud paisude säilimisest, osad neist ka hüdroenergia tootmisest.

1.4. KAITSEKORD

Hoiuala kaitsekord tuleneb Eesti Vabariigis kehtivast seadusandlusest, eeskätt looduskaitseseadusest. Erinevalt kaitsealadest ei ole hoiuala kaitsekord täpsustatud kaitse-eeskirjaga. Pärlijõe hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 08.09.2005 määrusega nr 235 „Hoiualade kaitse alla võtmine Võru maakonnas”. Looduskaitseseaduse § 4 lg 3 järgi on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Looduskaitseseaduse § 14 lg 1 näeb ette kaitstavate loodusobjektide (sh hoiualade) kohta kehtivad üldised arendustegevuse kitsendused (lisa 1). Konkreetselt hoiualal kehtivad piirangud toob välja sama seaduse 5. peatükk „Hoiualad“ (§ 32 ja 33). Ka siin on sätete eesmärgiks peamiselt arendustegevuse võimaliku negatiivse mõju ärahoidmine. Peamised piirangud on seotud maakorraldustoimingute, planeeringute, ehitustegevuse, metsamajanduse jm majandustegevusega. Looduses liikujale hoiuala staatus täiendavaid piiranguid ei sea.

Pärlijõe hoiuala territooriumiks on veela, mitte kaldad. Veekogude kallastel kehtivad looduskaitseaduse 6. peatüki „Rand ja kallas“ (§ 34-42) piirangud. Ranna või kalda kaitse eesmärk on rannal või kaldal asuvate looduskoosluste säilitamine, inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine, ranna või kalda eripära arvestava asustuse suunamine ning seal vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine.

Pärlijõe kalda piiranguvööndi laius on 100 m. Ranna ja kalda piiranguvööndis asuvate metsade kaitse eesmärk on vee ja pinnase kaitsmine ja puhketingimuste säilitamine. Kalda piiranguvööndis ei tohi lageraielangi pindala olla suurem kui kaks hektarit, välja arvatud maaparandussüsteemi eesvoolu veekaitsevööndis maaparandushoiutööde tegemisel.

Kalda piiranguvööndis on keelatud mitmed veekogu seisundit mõjutada võivad arendustegevused. Samuti on kalda piiranguvööndis keelatud mootorsõidukiga sõitmine väljaspool selleks määratud teid ja radu ning maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud erandjuhtudel nagu kalapüügiõigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks ning maatulundusmaal metsamajandus- ja põllumajandustöödeks.

Pärlijõe kalda ehituskeeluvööndi laius on 50 m, kuid metsamaal ulatub ehituskeeluvöönd kalda piiranguvööndi piirini (100 m). Ehituskeeluvööndis on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud, kuid siiski on nähtud ette ka mitmed erandid.

Looduskaitseaduse § 51 lõike 2 alusel on keskkonnaministri poolt kinnitatud lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu, milles loetletud veekogudel on keelatud uute paisude rajamine ja olemasolevate paisude rekonstrueerimine ulatuses, mis tõstab veetaset, ning veekogu loodusliku sängi ja hüdroloogilise režiimi muutmine. Nimistusse kuulub Pärlijõgi Rõuge - Krabi maantee sillast suubumiseni Mustjõkke ehk enamuse Pärlijõe hoiualast.

Veeseaduse § 29 alusel on Pärlijõe kaldaalal 10 m laiune veekaitsevöönd, kus on keelatud maavarade ja maa-ainese kaevandamine ning geoloogilise uuringu teostamine; puu- ja põõsarinde raie ilma Keskkonnaameti nõusolekuta; majandustegevus, välja arvatud veest väljajuhutud taimestiku eemaldamine, heina niitmine ja roo lõikamine; väetise, keemilise taimekaitsevahendi ja reoveesette kasutamine ning sõnnikuhoidla või -auna paigaldamine.

Veeseaduse § 10 lg 2 p 2 järgi on Pärlijõe kallasraja laius 4 m, mida mööda peab saama veekogu ääres vabalt ja takistamatult liikuda. Pärlijõgi kuulub avalikult kasutatavate veekogude nimekirja.

Veeseaduse § 8 on loetletud tegevused, milleks peab olema vee-erikasutusluba. Muuhulgas on vee-erikasutusluba on nõutav, kui toimub veekogu paisutamine või hüdroenergia kasutamine. Vastavalt veeseaduse § 40¹ lg 12 olid lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaigana kinnitatud veekogul (looduskaitseaduse § 51 lg 2) paikneva varasemalt rajatud paisu omanikud kohustatud vee-erikasutusloa omandama 2010. a 1. jaanuariks. Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaigana kinnitatud veekogule ehitatud paisul pidi olema tagatud kaladele läbipääs nii üles- kui ka allavoolu 2013. a 1. jaanuariks (veeseaduse § 40¹ lg 12).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse kohaselt on kohustuslik keskkonnamõju hindamine, kui: 1) taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju; 2) kavandatakse tegevust, mis võib üksi või koostoimes teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala. Seaduses on pööratud suurt tähelepanu just Natura 2000 võrgustiku ala eeldatavalt mõjutava tegevuse korral keskkonnamõju hindamise või keskkonnamõju strateegilise hindamise vajadusele.

Pärlijõel kehtivad kalapüügil (sh vähipüügil) üldised kalapüügiseadusest ja kalapüügieeskirjast tulenevad nõuded. Lisaks kehtib Pärlijõel kalapüügi keeld 15. septembrist 31. detsembrini. Eraomandisse jääval jõeosal on kalapüügiseaduse § 10 lg 2 p 3 ja § 11 lg 2 p 2 järgi kalapüük päikeseloojangust päikesetõusuni (nn öisel ajal) lubatud vaid kinnisasja omaniku loal.

Mittelaevatavatel veekogudel, sh Pärlijõel, kehtivad veeseaduse § 18 lg 8 alusel kehtestatud „Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded“. Oluliseks piiranguks on sisepõlemismootoriga varustatud veesõidukite kasutamise keeld (kehtib jõgedel, mille minimaalne laius veesõidukite liiklemist võimaldaval lõigul on alla 10 meetri), va järelevalvel, päästetöödel ja riigi poolt tellitud uuringute täitmisel.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Pärlijõge on kirjeldatud ning uurimisandmed on avaldatud koguteoses „Eesti jõed“ (Järvekülg, 2001).

Kaitsekorralduskava koostamise eeltööna teostati 2012. a Pärlijõe hoiualal vee-elustiku ekspertiis (Hurt jt, 2012). Ekspertiisi ülesandeks oli elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) inventuur ning liikide, mille elupaiga kaitse on kaitse-eesmärgiks, uuringud. Ekspertiisi tulemusena hinnati Pärlijõe elupaiga kvaliteet hoiualal väga varieeruvaks. Kõrge hüdro-morfoloogilise kvaliteediga jõelõike eraldavad viis veskipaisu ja nende mõjualad ülesvoolu. Pärlijõe kvaliteeti mõjutavad ka koprapaisud ja väiksemad kividest laotud paisud. Kalastiku katsepüükides esinesid silmuvastsed, jõeforell, meriforell, harjus, haug, särg, teib, lepamaim, mudamaim, rünt, hink, trulling, luts, luukarits, ahven ja võldas. Varasemate R. Järvekülje tehtud katsepüükidega on hoiualal registreeritud veel angerjas, roosärg, viidikas. Kaitsealustest selgrootutest esinevad hoiualal rohevesihobu ja paksukojaline jõekarp (Hurt jt, 2012).

Pärlijões on mitmel aastal teostatud jõevähi uuringuid. 2010. a hävis Pärlijõe vähistik vähikatku tõttu ning viimastel andmetel veekogus liik puudub (Hurt ja Kivistik, 2012)

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Keskonnaregistri andmetel teostatakse Pärlijõesel kiililiste seiret (seirejaam SJA7359000 Alaveski, Säna, Pärlijõgi) ning jõgede hüdrobioloogilist ja hüdrokeemilist seiret (seirejaam SJA8988000 Pärlijõgi: alamjooksu sild).

Kiililiste seirel 2010. a fikseeriti Pärlijõe seirejaamas järgmised liigid: sarvikliidrik, seenliidrik, harilik vesineitsik, harilik vesikiil, pruun tondihobu, harilik hiilgekiil, vööt-vesineitsik ja rohejõgihobu (rohe-vesihobu) (Luig, 2010).

Hüdrobioloogilise seire andmetel oli Pärlijõe seisund 2010. a ränivetikaindeksite ja kalastiku järgi *hea* ning suurtaimestiku ja põhjaloomastiku indeksite põhjal *väga hea*. Koondhinnanguks anti *hea*. Bentilisi ränivetikaid fikseeriti 51 taksonit, domineeris *Cocconeis placentula* ja *Achnanthydium minutissimum* esines subdominandina. Taimestiku üldkatvus seirealas oli 25%, registreeriti 8 taksonit soontaimi, neist 6 helofüüti ja 2 hüdrofüüti. Domineeris vegetatiivne jõgitakjas (*Sparganium* spp.) Kividel kasvas harilikku vesisammalt (*Fontinalis antipyretica*). Põhjaloomastikus olid arvukamad taksonid järvevanalased (*Limnephilidae*) ja ojapäevik (*Baetis* sp.). Ohulähedastest liikidest esinesid samblapäevik (*Ephemerella mucronata*) ja seltsivana (*Lasiocephala basalis*). Kalastiku seirepüügil registreeriti 9 liiki – forell, harjus, haug, särg, teib, lepamaim, rünt, trulling ja võldas. Indikaatorliikidest esines forelli võrdlemisi arvukalt, võldast keskmisel arvukusel, harjust registreeriti vaid üks kolmesuvine isend (Pall jt, 2011).

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Vajalik on riikliku seire jätkumine vastavalt seireprogrammidele.

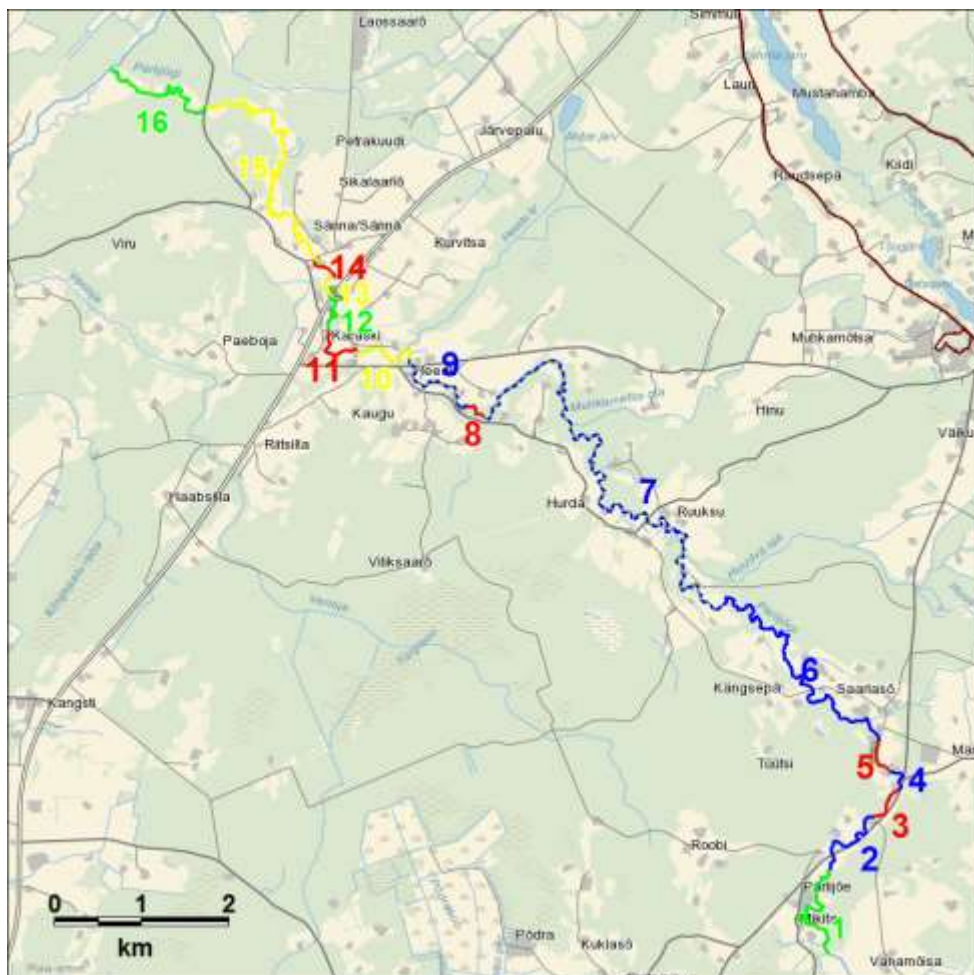
Vee-elupaikade ja liikide seisundi uuring tuleb teostada kaitsekorraldusperioodi lõpus. Info võimalike varasemalt fikseerimata kaitsealuste liikide esinemise kohta vajab operatiivset kontrollimist. Vajalik on kaitsekorralduse tulemuslikkuse seire, mida teostatakse kaitseala valitsemise raames. Muud võimalikud Pärlijõesel tehtavad uuringud ja seired on soovituslikud.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. KOOSLUSED – ELUPAIGATÜÜP JÕED JA OJAD (3260)

Elupaigatüüp hõlmab Eestis looduslikus või looduslähedases seisundis püsinud vooluveekogude lõike. Eelkõige väärivad tähelepanu kõrgustikelt algavad jugade ja kivise-kruusase põhjaga karestikega vooluveed. Väärtuslikud on ka allikatest algavad külmaveelised jõed ning loodusliku sängiga looklevad tasandikujõed, mis moodustavad vanajõgesid, ning kus leidub ka karestikke või kiirevoolulisi kivise-kruusase põhjaga lõike. Selliste jõgede elupaiku asustab tavaliselt liigirikas ja väärtuslik jõe-elustik. Elupaigatüüpi arvatud jõgede ja ojade veekvaliteet peab olema piisavalt hea, et seal saaksid elada reostuse suhtes tundlikud liigid. Erilist kaitset väärivad Põhja-Eestis pankrannikut läbivad ning Lõuna-Eestis liivakivipaljanditega maalilisi ürgorge moodustavad jõed (Paal, 2007).

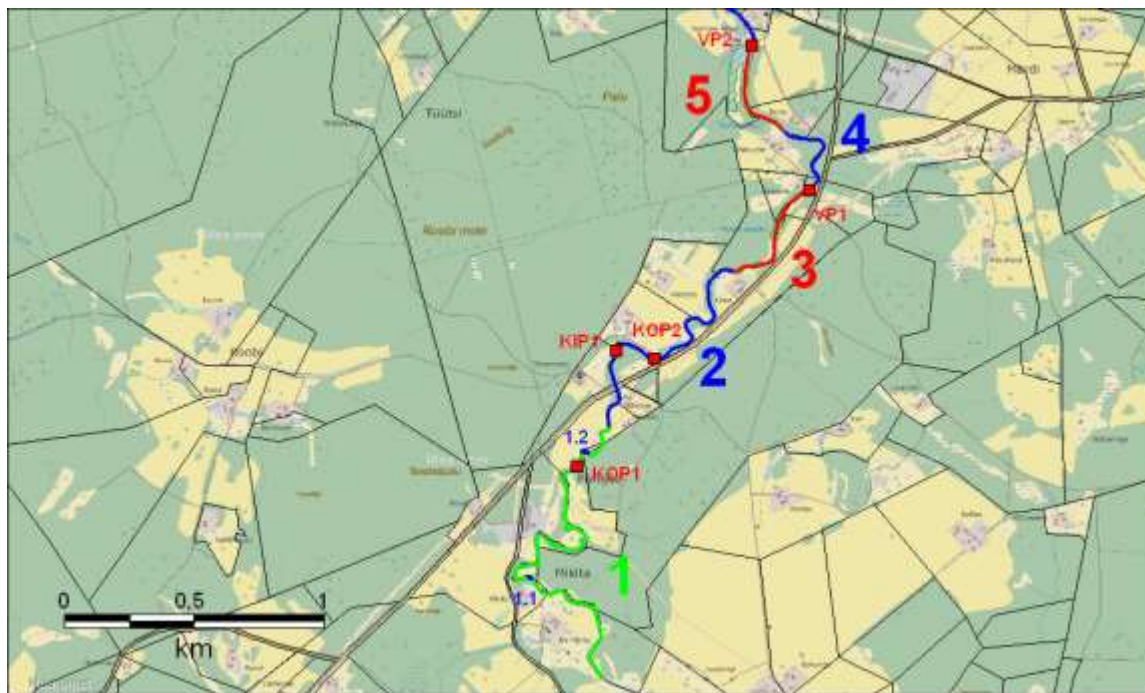
2012. a vee-elustiku ekspertiisil (Hurt jt, 2012) eristati, lähtuvalt jõe hüdro-morfoloogilisest kvaliteedist, Pärlijõe hoiualal 16 lõiku (joonised 2-6).



Joonis 2. Pärlijõe hoiuala jaotumine jõe hüdro-morfoloogilise kvaliteedi alusel (aluskaart: Eesti Baaskaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2013).

Jõelõikude hüdro-morfoloogilise kvaliteedi hinnang on antud järgmiselt: A (sinine) – jõgi on peamiselt looduslikus sängis, kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga alad on domineerivad või vahelduvad liivase põhjaga vaiksema vooluga aladega (kivise-kruusase põhjaga alade osatähtsus vähemalt 20%); B (roheline) – jõgi peamiselt looduslikus sängis, domineerib liivane põhi ja mõõdukas kuni kiire vool, paiguti esinevad kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga alad (nende osa alla 20%); C (kollane) – lausliivane, kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga alad puuduvad, paiguti võib esineda pisut kive ja kruusa (ei ole lõhilastele sobivateks kudemisaladeks); D (punane) – jõe looduslik seisund on inimtegevuse tagajärjel muudetud (paisude mõjuala ülesvoolu).

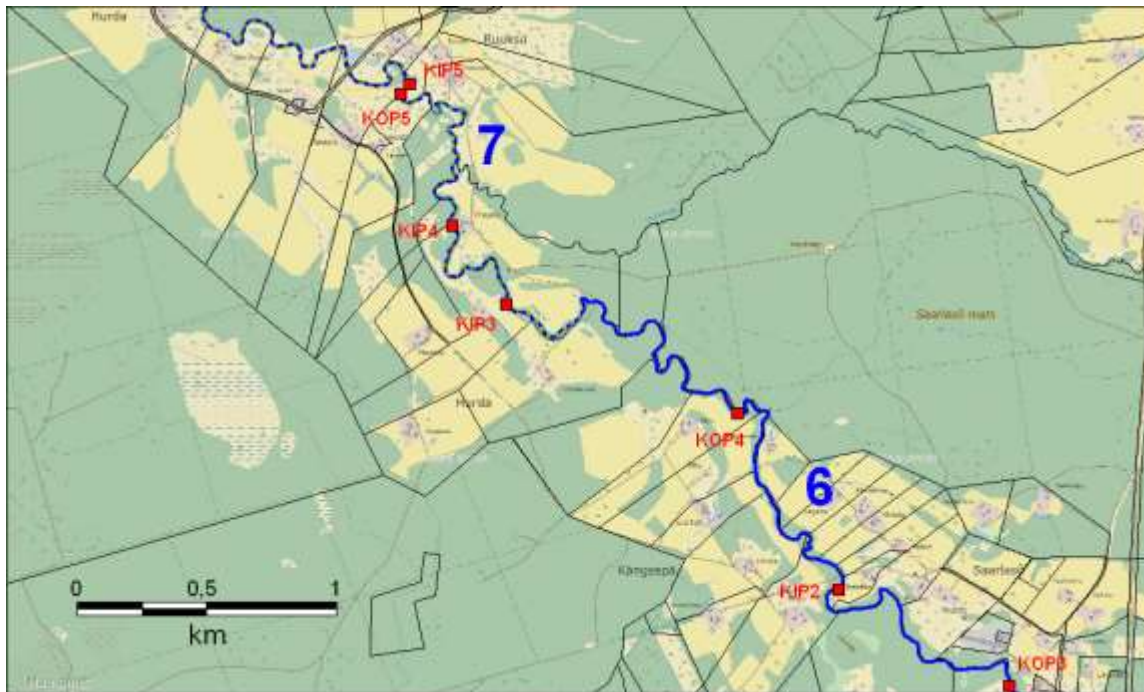
1. Hoiuala algusest kuni Jõekääru taluni, pikkus 1,80 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet B. Pärlijõe hoiuala algusosa on 0,5 km ulatuses (kuni Mikita taluni) süvendatud ja õgvendatud (lisa 3 foto 1). Jõe laius on 4-5 m, sügavus 0,5-0,8 m ning vool aeglane. Jõe põhi on liivane ja mudane, esinevad mõned suured kivid. Edasi on jõgi looklev, peamiselt aeglase kuni mõõduka vooluga ning liivase põhjaga. Aeglase vooluga kohtades on põhjal mudasete. Paiguti leidub põhjal ka pisut kive ja kruusa. Laius on 4-6 m, sügavus varieeruv (kuni 1 m). Enamasti on jõesäng varjatud kuni poolavatud. Kallastel esineb nii metsa kui heinamaad, valdavalt on jõesäng puittaimestikuga ääristatud (va päris ülemine osa). Mikita taluhoonetest kirdes paikneb kivine-kruusane kiirevooluline lõik pikkusega 10 m (laius 6 m, sügavus 0,15 m). 370 m Rõuge - Vastse-Roosa tee sillast ülesvoolu on 20 m pikkune kivine ala koos väikese kärestikuga. 2012. a juulis oli selles lõigus üleval üks 0,5 m kõrgune koprapais (joonis 3; lisa 3 foto 2).



Joonis 3. Pärlijõe elupaiga kvaliteet ja kalade rändetõkked hoiuala algusest kuni Saarlase paisuni (KOP – koprapais, KIP – kivipais, VP – veskipais) (aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2012).

Lisaks esinesid mõned risukogumid ja lagunenud koprapaisud, mis tol hetkel jõge praktiliselt ei paisutanud ega kaladele rändetõkkeks polnud.

2. Jõekääru talust kuni Pärlijõe paisu mõjualani, pikkus 1,12 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet A. Jõgi on looduslikus sängis, mis on valdavalt ääristatud puude-põõsastega. Jõe laius on 7-10 m, kohati kuni 12 m, sügavus on varieeruv (0,1-0,5 m). Kivise-liivase põhjaga mõõduka vooluga alad vahelduvad kuni 50 m pikkuste kiirevooluliste kiviste kärestikuliste lõikudega (lisa 3 foto 3), kohati ka vaid 1-2 m pikkuste järskude kärestikega. Kruusast ja kivi-libust põhjasubstraati esineb paiguti ja vähesel määral. Kividel leidub rohkelt vesisammalt, muud suurtaimestikku aga kasvab minimaalselt. Paiguti tõstavad elupaiga väärtust vette ulatuvad puujuured. Laiemas osas ilmestavad jõge kividest saarekesed. Suhteliselt palju oli vette langenud puid ja risu. Juulis 2012 oli vana silla kohas kobras paisu ehitust alustamas (värsked oksad), mis septembris oli paisutuskõrgusega 0,2 m. Kevadine suurvesi aga oli koprapaisu alla viinud (mai 2013 seisuga). Veel täheldati juulis 2012 kolme kividest laotud madalat paisu, neist kõrgeim 0,2 m (lisa 3 foto 4), kahte risukogumit ning ühte lagunenud koprapaisu. Nende taha oli kogunenud hulk setet.



Joonis 4. Pärlijõe elupaiga kvaliteet ja kalade rändetõkked Saarlase paisu alt kuni Hurda küalani (KOP – koprapais, KIP – kivipais) (aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2012).

3. Pärlijõe paisu mõjuala, pikkus 0,48 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet D. Lõigu algus on aeglase vooluga, allavoolu liikudes märgatav vool kaob. Põhi on kaetud settega. Paisjärve ümbrus on hooldatud ning järve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (lisa 3 foto 5). Paisu kõrguseks mõõdeti juulis 2012 2,8 m (lisa 3 foto 6).

4. Pärlijõe paisu alt kuni Saarlase paisu mõjualani, lõigu pikkus 0,37 km, hüdromorfoloogiline kvaliteet A. Kogu lõik on väga kivine, ääristatud valdavalt puittaimestikuga (lisa 3 foto 7). Kruusa ja kiviklibu on minimaalselt. Paisust vahetult allavoolu on vool kiire, allavoolu liikudes aeglustub. Aeglasema vooluga osas ehk selle lõigu alumises osas esineb mitmeid astanguid ja madalaid (0,1 m) inimtekkelisi kivipaise, mis elupaigale negatiivset mõju ei avalda.

5. Saarlase paisu mõjuala, pikkus 0,40 km, hüdromorfoloogiline kvaliteet D

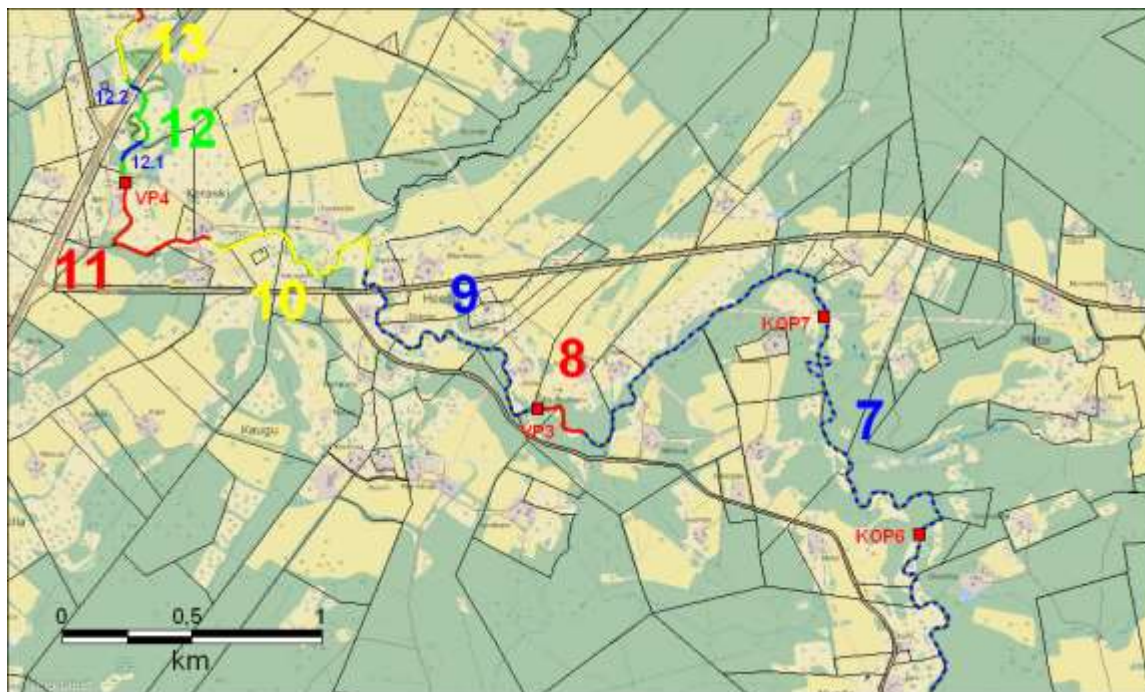
Lõigu algus on aeglase vooluga, allavoolu liikudes märgatav vool kaob. Põhi on kaetud settega. Paisjärve ümbrus on hooldatud ning järve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (lisa 3 foto 8). Paisu kõrgus 3,2 m (2,3 m + 0,9 m alumine astring (lisa 3 foto 9).

6. Saarlase paisu alt Hurda küla Hiirealuse talu põhjaosani, pikkus 3,71 km, hüdromorfoloogiline kvaliteet A. Saarlase paisu all jõgi kahes harus ning „saarel“ turismiteenusteks (forellipüük) kujundatud ala (lisa 3 foto 10). Jõgi valdavalt kivise põhjaga. Kivised karestikud vahelduvad aeglasema vooluga kiviste (kiviste-liivaste) kuni 50 m pikkuste lõikudega. Paiguti (rohkem lõigu alumises osas) leidub ka kruusast ja kiviklibust põhja. Jõe laius on peamiselt 7-10 m, sügavus on väga varieeruv, sh esineb „hauakohti“. Kallaste kõrgus varieerub 1-5(10) m. Kaldad on peamiselt ääristatud lehtpuu puistutega, jõgi on puudest varjatud ning seetõttu veetaimestik väga vähene. Paiguti on palju vettelangenud puid. Kõrge (0,8 m) koprapais paiknes Saarlase paisust 200 m allpool (lisa 3 foto 11). Teine koprapais oli Paju talu all. Jõekääru talu alla rajatud kividest pais on veevaesel ajal samuti kaladele rändetõkkeks. Lisaks leiti kolm risukogumit, mis oluliselt veevoolu ei takistanud ega rändetõkkeks ei olnud (lisa 3 foto 12).

7. Hiirealuse talu põhjaosast kuni Ala-Raudsepa (Kaugu) paisu mõjualani, lõigu pikkus 7,25 km, hüdromorfoloogiline kvaliteet A. Vahelduva põhjasubstraadiga väärtuslik jõelõik (lisa 3 foto 13). Esineb kiviseid kiirevoolulisi ja karestikulisi ning rahulikuma vooluga kiviseid-liivaseid ja ka lausliivaseid alasid. Lausliivaste lõikude pikkus enamasti alla 100 m. Paiguti leidub ka kruusast ja kiviklibust põhja. Lõigu alumises osas on jões kohati ka suured kivid (rahnud). Jõe laius on 5-10 m, sügavus varieeruv (kuni 1 m). Kaldad on kaetud osalt metsaga ning osalt heinamaadega. Enamasti on veepiir ääristatud jõge varjava puittaimestikuga – veepeegel on rohkem varjatud, lõiguti ka poolavatud. Paiguti on kaldad puujuurtega põimunud. Kividel kasvab vesisammal, muu veetaimestik on väga vähene või puudub. Palju oli vettelangenud puid ja oksid. Koprapaisusid oli lõigul kolm, neist kõrgeim 0,6 m (lisa 3 foto 14). Kaks madalamat koprapaisu aga olid juulis 2012 alles „ehitusjärgus“. Madala veeseisuga on kaladele rändetõkkeks ka kividest laotud 0,2-0,3 m paisutuskõrgusega kolm paisu. Üks kõrge (1 m) koprapais oli juuli 2012 seisuga äärtest lagunenu (osaliselt pinnas ära uhutud). Langenu puudest ja okstest tekkinud risukogumeid oli 9 tk, need uurimise ajal rändetakistuseks ei olnud. Esinesid mitmed väga vanad kividest laotud paisud ning kunagised vesikohad., mis rändetõkkeks ei ole. Kaugu - Hurda tee (Ruuksu) silla juures talude all olid kaldaalad hooldatud, kaldal tiigid. Kuuse talu all paiknes tarastatud tiik (ilmselt kalade pidamiseks), tiigi väljavool oli toru kaudu jõkke.

8. Ala-Raudsepa paisu mõjuala, pikkus 0,25 km, hüdromorfoloogiline kvaliteet D. Paisutuse mõju tõttu on veevool aeglane, enne paisu märgatavat voolu ei ole. Lõigu algusosas on põhi

liivane, esinevad suured kivid ning kallastel mets. Kohati on jõesäng kuni 20 m lai ja mudasetega kaetud. Paisukohas on ümbrus korrastatud, tegeletakse turismiga (puhkemaja). Suhteliselt kitsa veskipaisjärve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (lisa 3 foto 15). Juuli 2012 seisuga oli kahe ülevooluga paisu kõrgus ca 2 m. Novembriks 2012 oli valminud kalapääs, mis rajatud veskihoone kõrval paiknevale ülevoolule (lisa 3 foto 16).



Joonis 5. Pärlijõe elupaiga kvaliteet ja kalade rändetõkked Hurdalt Sännani (KOP – koprapais, VP – veskipais) (aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2012).

9. Ala-Raudsepa paisust kuni punktini Rõuge - Sänna tee (Heedu) sillast 100 m allavoolu, pikkus 1,26 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet A. Lõigu algusosas 0,5 km ulatuses domineerivad kivised (vähem ka kruusased) ja kiirevoolulised alad, mis vahelduvad lühikeste aeglase vooluga sügavamate aladega. Vahetult paisust allavoolu on vasak kallas kõrge ja järsk. Edasi on jõgi vahelduvalt kivise-kruusase, kivise-liivase ja liivase põhjaga. Vool on mõõdukas kuni kiire, esinevad kärestikud. Jõe laius on 5-7 m, sügavus varieerub (peamiselt 0,1-0,5 m). Lookekohtades on paiguti sügavus üle 0,5 m. Sageli ulatuvad kaldaservas vette puujuured, mis pakuvad elustikule varjevõimalusi. Lõigis esines üks risukogum, mis kalade rännet ei takistanud.

10. Rõuge - Sänna tee (Heedu) sillast 100 m allavoolu punktist kuni Sänna küla Koolitare taluni, pikkus 0,93 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet C. See on heinamaade vahel paiknev peamiselt lausliivase põhjaga aeglase kuni mõõduka vooluga lõik (lisa 3 foto 17). Paiguti esineb põhjal mudasete. Jõe laius on 5-7, kohati kuni 10 m, sügavus kuni 1 m.

11. Sänna küla Koolitare talust kuni Sänna Mäeveski paisuni (paisu mõjuala), pikkus 0,66 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet D. Jõelõik paikneb enamasti heinamaade vahel. Koolitare kinnistul on jõe paremale kaldale rajatud tiik, tiigi ja jõe vahel on kallas värskelt planeeritud.

Paisutuse mõju tõttu on veevool aeglane, enne paisu märgatavat voolu ei ole. Põhi on liivane ning kaetud mudasetega. Enne paisu (vasakpoolne ülevool) jääb jõesängist paremale üleujutatav luht, mis ilmselt on olnud paisjärve osa. Veskihoone juures on teine (parempoolne) ülevool, mis toidab allpool paiknevat tiiki. Tiiki kasutatakse kalade pidamiseks. Juulikuus oli paisu kõrgus 2 m. Novembriks 2012 oli rajatud vasakpoolsele ülevoolule kalapääs (lisa 3 foto 18).

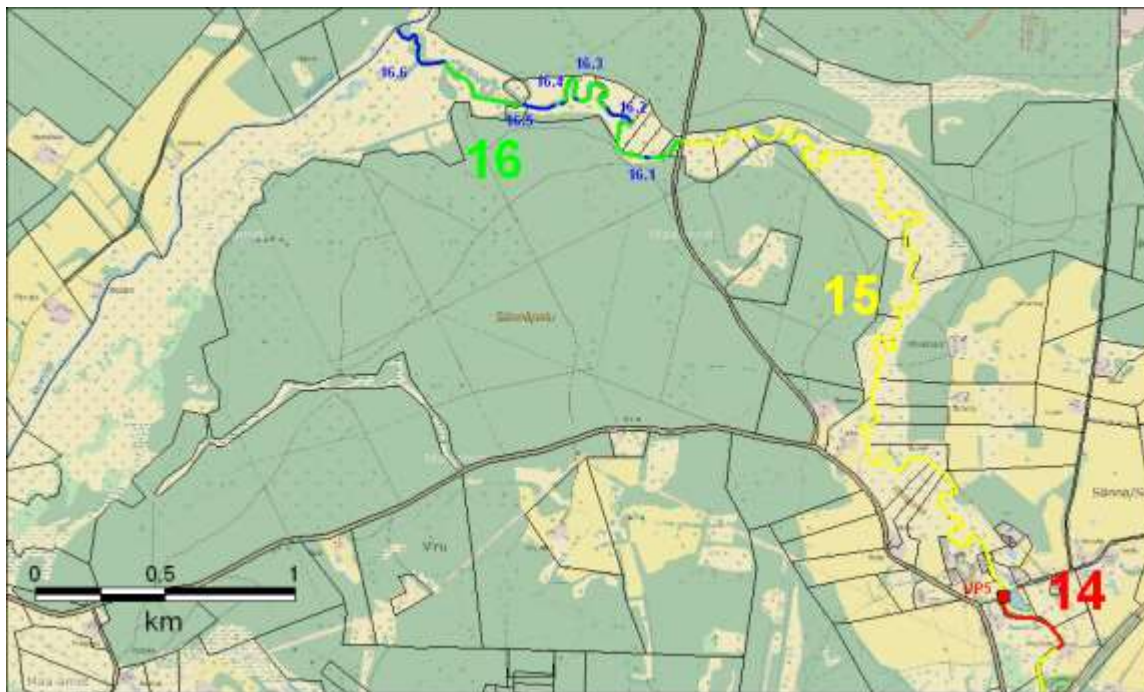
12. Säna Mäeveski paisust kuni punktini Võru - Mõniste - Valga tee sillast 40 m allavoolu, pikkus 0,48 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet B. See on peamiselt liivase põhjaga ning varieeruva voolukiirusega jõelõik. Töökoja talu hoonetest vahetult lõunas paikneb väärtuslik kivine-kruusane kiirevooluline 100 m pikkune ala. See on väga tähtis lõhilaste ja ka jõesilmu kudemisala, sest sellest nii üles- kui allavoolu on jõgi pikalt liivase põhjaga. Seda muidugi eeldusel, et Säna Alaveski ja Säna Mäeveski kalapääsud toimivad. Kivise-kruusase põhjaga ja kiire vooluga on ka Võru - Mõniste - Valga tee silla alune ning sellest ka pisut nii üles- kui allavoolu, kuid lõhilaste kudemisalaks on see kesine. Põhikaardi järgi voolab Töökoja talu hoonete all jõgi kahes harus, kuid tegelikkuses on vasaku haru lõunapoolne ots suletud ning jõesäng on sisuliselt majaanune tiik. Võru - Mõniste - Valga tee sillast ülesvoolu jääval vanajõe osal puudub jõega vähimigi ühendus. Samast sillast allavoolu paikneb vanajõe osa (lõik nr 13) on Pärlijõega ühenduses vaid suurvee ajal kahe väga kitsa kraavi kaudu – sisuliselt ühendus puudub. Eelkirjeldatud alad, mis praeguses olukorras realselt Pärlijõe alla ei kuulu, on arvatud Pärlijõe hoiuala hulka ning nende tähtsus elupaiga jõed ja ojad mõttes on olematu.

13. Võru - Mõniste - Valga tee sillast 40 m allavoolu alates kuni Ala-Soka talu hooneteni, pikkus 0,25 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet C. Selles luhal voolavas lõigus on jõepõhi liivane, paiguti esineb mudasete. Jõe sügavus on 0,3-0,8 m. Veevool on aeglane kuni mõõdukas. Kaldad kohati ääristatud pillirooga. Kaldal paiknesid kopra pesakuhilad.

14. Ala-Soka talu hoonetest kuni Säna Alaveski paisuni (paisu mõjuala), pikkus 0,36 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet D. See on luhal paiknev aeglase vooluga jõeosa, mis paiguti ääristatud pillirooga. Esinevad mõned kopra kuhilad, paisusid ei ole. Lõigu algusosas on sügavus alla 1 m, edasi liikudes üle 1 m ning paisjärves ulatub sügavus tõenäoliselt üle 2 m. Alaveski järv on korrastatud ning pais on ümber ehitatud paiskarestikuks, mis peaks toimima kalapääsuna. Pais on kahe ülevooluga. Vasakpoolsest harust voolab suurem osa veest (lisa 3 foto 19). Parempoolne on paisjärve ülevool.

15. Säna Alaveski paisust kuni Säna - Luhametsa - Tsooru tee sillani, pikkus 4,24 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet C. Valdavalt lausliivase põhjaga peamiselt luhal looklev jõelõik, mis osalt ääristatud puude-põõsastega. Lõigu algusosas on paiguti jõepõhjal ka kive. Aeglasema vooluga kohtades esineb mudasete. Jõe laius varieerub 5-10 m ja sügavus 0,3-1 m (ka üle 1 m). Veevool on samuti varieeruv – peamiselt mõõdukas kuni kiire, käärdudes aeglane. Veetaimestikku kasvab vähe ka avatud kohtades (lisa 3 foto 20). Lõigu ülemises osas talude all kaldad osaliselt korrastatud. Kuuse talu all on kividest laotud pais, mis rändetõkkeks ei ole. Täheledata ka üks risukogum, mis samuti kalade liikumist ei takista.

16. Säna - Luhametsa - Tsooru tee sillast kuni suudmeni, pikkus 1,87 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet B, pikkus 1,87 km, hüdro-morfoloogiline kvaliteet B. Jõgi lookleb jätkuvalt luhal, valdavas osas on ääristatud puude-põõsastega. Suurem osas lõigust on liivase põhjaga. Esimene kivise-kruusase põhjaga ala (pikkus 10 m) paikneb sillast 150 m allavoolu. Edasi liikudes on lõigu keskosas kaks lühikest (3 m ja 10 m) ning kaks pikemat (100 m ja 120 m) kivist-kruusast kiirevoolulist ala (lisa 3 foto 21). Suudmest ülesvoolu 300 m ulatuses on jõgi peamiselt kivine-kruusane kiirevooluline, vahelduvalt esineb ka liivaseid alasid. Jõelõigus puuduvad aga suuremad kivid, mis looksid elustikule (eeskätt kaladele) varjevõimalusi ning suurendaksid oluliselt elupaiga väärtust. Paiguti esineb rohkemal hulgal veetaimestikku (katvus üle 50%). Jõe laius on lõigu algusosas domineerivalt 5-7 m ja allpool 5-8 m ning sügavus karestikel 0,1-0,3 m, rahuliku vooluga lõikudes kuni 1 m. Paremalt kaldal on veiste karjamaa.



Joonis 6. Pärlijõe elupaiga kvaliteet ja kalade rändetõkked Sännast kuni suudmeni (VP – veskipais) (aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2012).

Koiva vesikonna veemajanduskava järgi on veekogumi „Pärlijõgi Saarlase paisuni“ 2009. a seisundiklassi lõplik määrang ja ka eesmärk 2015. a. „hea“. Veekogumi „Pärlijõgi Saarlase paisust suudmeni“ 2009. a lõplik määrang on „kesine“ ning eesmärk 2015. a on „hea“.

Elupaigatüübi tunnusliikidest (Paal, 2007) esinevad Pärlijõe hoiualal vesisammal (*Fontinalis antipyretica*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), kevikulised (*Plecoptera*), ühepäevikulised (*Ephemeroptera*), ehmeistiivalised (*Trichoptera*), ojasilm (*Lampetra planeri*), teib (*Leuciscus leuciscus*), meriforell (*Salmo trutta trutta*), jõeforell (*Salmo trutta morfa fario*), harjus (*Thymallus thymallus*) ja võldas (*Gottus gobio*) (Pall jt, 2011; Hurt jt, 2012).

Natura 2000 standardandmebaasi järgi on Pärlijõe looduslal elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) esinduslik (B), heas looduskaitse seisundis (B) ja kõrge üldise looduskaitse väärtusega (B). Arvestades, et hoiuala (loodusala) piires on Pärlijõgi suures osas väga hea hüdro-morfoloogilise kvaliteediga ning samas mitmed jõelõigud inimtegevusest tugevasti mõjutatud (paisud), vastab Natura standardandmebaasi seisundihinnang tegelikule olukorrale.

Kaitse-eesmärk

- ***Pikaajaline kaitse-eesmärk:*** Elupaigatüübi säilimine Pärlijõe hoiualal 25,4 km pikkuse jõeala ulatuses esinduslikkusega B või kõrgem.
- ***Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:*** Elupaigatüübi säilimine Pärlijõe hoiualal 25,4 km pikkuse jõelõigu ulatuses esinduslikkusega B või kõrgem.

Jõe elupaiga kaitse-eesmärgi seadmisel peeti otstarbekaks lähtuda jõelõikude kogupikkusest, mitte pindalast. Elupaiga (väga varieeruva laiusega jõesängi) pindala täpne määramine oleks väga tömahukas ning kaitsekorralduslikul eesmärgil selleks vajadus puudub. Veskipaisude likvideerimisel, mis oleks hoiuala elupaiga kvaliteedi mõttes positiivne lahendus, väheneks oluliselt hoiuala pindala – tekiks vastuolu pindalaga seotud kaitse-eesmärgiga.

Mõjutegurid ja meetmed

- Paisud veskikohtades

Paisude mõjud elupaikadele on järgmised:

- 1) elupaikade füüsilise kvaliteedi halvenemine – paisust ülesvoolu jäävate kivise-kruusase põhjaga kiirevooluliste lõikude asendumine aeglase vooluga seteterohkete aladega (kuna paisud rajatakse tavaliselt kärestike lõpuossa, et kasutada suuremat langust, on jõe parimad elualad reeglina jäänud paisjärvede alla);
- 2) hüdroloogilise režiimi halvenemine – vee kogumisel (paisutamisel) jääb allavoolu jõgi ajutiselt veevaeseks; väikse vooluhulga korral võimendab veevaesust paisjärve suuremast veepeegli pinnast tingitud aurumiskadu;
- 3) veekvaliteedi halvenemine – paisjärvedes toimub suvel veetemperatuuri tõus ja gaasirežiimi halvenemine; paisjärvedes tekivad vetikate vohamised toovad kaasa jõe reostamise orgaaniliste ainetega; paisjärvedes võimenduvad eutrofeerumisprotsessid jm;
- 4) veekogu tõkestamine – muudab jõelõigud (elupaigad) isoleerituks, mis toob kaasa elupaigatüübile iseloomulike kalaliikide seisundi halvenemise.

Pärlijõel hoiualal mõjutavad jõe elupaiga kvaliteeti viis veskipaisu (tabel 1; joonised 3, 5 ja 6; lisa 3 fotod 5, 6, 8, 9, 15, 16, 18 ja 19). Paisude mõjualad ülesvoolu moodustavad kokku üle 2 km (Hurt jt, 2012). Veskipaisud on Pärlijõe kesise seisundi peamiseks põhjuseks ning mõlemas Pärlijõe veekogumis on vajalik piirata veekogu tõkestamist, vooluhulga reguleerimist ja voolurežiimi muutmist (Koiva vesikonna ..., 2010).

Tabel 1. Pärlijõe 2012. a fikseeritud kalade rändetõkked. Kivi- ja koprapaisude andmed on juuli 2012 seisuga, va üks koprapais (KOP2, vt märkus). ID ja lõik on vastavuses joonistega 2-6.

ID	Lõik	Koordinaadid, kr min sek	Tüüp	h, m	Kaladele ületatavus	Märkus
KOP1	1	57 40 27,5; 26 52 42,7	koprapais	0,5	ületamatu	Laius 8 m, paisutuse mõju 100 m.
KIP1	2	57 40 41,6; 26 52 53,4	kividest pais	0,2	suure veega ületatav	
KOP2	2	57 40 40,5; 26 53 02,1	koprapais	0,2	suure veega ületatav	Vana silla koht. Paisutus 0,2 m septembris, juulis puudus.
VP1	3	57 41 00,6; 26 53 39,9	Pärlijõe veskipais	2,8	ületamatu	
VP2	5	57 41 08,2; 26 53 34,3	Saarlasõ veskipais	3,2	ületamatu	H - 2,3 m + 0,9 m (alumine astang).
KOP3	6	57 41 24,4; 26 53 22,0	koprapais	0,8	ületamatu	Laius 10 m, madala veega ülevoolu ei ole.
KIP2	6	57 41 37,3; 26 52 43,1	kividest pais	0,2	suure veega ületatav	
KOP4	6	57 41 59,8; 26 52 21,4	koprapais	0,3	suure veega ületatav	Paisu ehitus pooleli.
KIP3	7	57 42 14,6; 26 51 28,7	kividest pais	0,2	suure veega ületatav	
KIP4	7	57 42 24,7; 26 51 17,0	kividest pais	0,25	suure veega ületatav	
KOP5	7	57 42 41,3; 26 51 06,3	koprapais	0,6	ületamatu	Ehitatud kivipaisule.
KIP5	7	57 42 42,6; 26 51 08,3	kividest pais	0,3	suure veega ületatav	
KOP6	7	57 43 12,1; 26 50 20,0	koprapais	0,2	suure veega ületatav	Paisu ehitus pooleli, ehitatud kivipaisule.
KOP7	7	57 43 39,7; 26 49 59,9	koprapais	0,3	ületamatu	Paisu ehitus pooleli.
VP3	8	57 43 29,8; 26 48 52,3	Ala-Raudsepa pais	2	kalapääs - suure veega ületatav?	
VP4	11	57 44 00,0; 26 47 18,8	Sänna Mäeveski pais	2	kalapääs - suure veega ületatav?	
VP5	12	58 44 26,8; 26 47 11,0	Sänna Alaveski pais	2	kalapääs - suure veega ületatav?	

Veeseaduse § 8 lähtuvalt peab paisutamiseks olema vee-erikasutusluba ning tagatud kaladele läbipääs nii üles- kui allavoolu 2013. a 1. jaanuariks (veeseadus § 40¹ lg 12).

Keskkonnaameti e-teenuste portaali andmetel puudus kaitsekorralduskava koostamise ajal (juuni 2013 seisuga) vee-erikasutusluba vee paisutamiseks Pärlijõe paisul. Teiste paisude kasutamiseks on Keskkonnaameti poolt antud vee-erikasutusload. Kalapääsud puudusid (juuni 2013 seisuga) Pärlijõe ja Saarlasõ paisudel. Paisude valdajad on kohustustest teadlikud. Ala-Raudsepa ja Sänna Mäeveski paisudele valmisid kalapääsud 2012. a lõpus ning Sänna Alaveski kalapääs oli rajatud

juba 2009. a. Sänna Alaveski kalapääsu toimimist tõestas meriforelli esinemine paisust ülevalpool, mis fikseeriti 2012. a katsepüügiga. Koiva vesikonna veemajanduskava järgi saavutab Pärlijõe hea seisundi, kui likvideeritakse rändetõkked (paisud) või rajatakse kalateed.

Eeldades, et kaladel on läbipääs tagatud (kalapääsud toimivad), on paisude üks mõjudest (veekogu tõkestamine – kalade rände takistamine) leevendatud. Endiselt jäävad aga paisutuse muud negatiivsed mõjud. Olulise negatiivse mõjuga on paisu tsükliline töö, millega kaasneb loodusliku vooluhulga perioodiline muutmine (vähendamine). Vee-erikasutusloaga on lubatud hüdroenergia tootmine ja sellega kaasnevalt vee kogumine (tsükliline reguleerimine) Saarlase ja Ala-Raudsepa paisul, mille tagajärjel on vooluhulk paisust allavoolu perioodiliselt (vee kogumise ajal) väiksem looduslikust vooluhulgast.

Paisu lagunemine (näiteks suurvee ajal) tooks kaasa korraga suure hulga setete allavoolu kandumise, mis kahjustaks oluliselt väärtuslikke elupaiku. Sama mõju tekib, kui pais hoolduse või rekonstrueerimise vms eesmärgil järsku alla lasta.

Meetmed:

Paisude kasutamisel seadusandlusest tulenevate nõuete rakendamine – toimivate kalapääsude rajamine Pärlijõe ja Saarlase paisule.

Hüdroenergia tootmisel tuleb edaspidi (hiljemalt uue vee-erikasutusloa perioodist alates) lubada vaid lahendust, kus vee kogumist (tsüklilist vooluhulga reguleerimist) ei toimu.

Paisude kasutamisel negatiivsete mõjude minimeerimine (sh setetega reostamise vältimine).

Parimaks meetmeks on paisude likvideerimine (mida ei saa kohustada).

Kalapääsude efektiivsuse hindamine.

Uuring kalapääsude efektiivsuse hindamiseks on otstarbekas teostada ühise projektina kõikide vastavate jõgede kohta või vesikondade kaupa. Seetõttu seda eraldi tegevusena kaitsekorralduskavasse ei ole kirjutatud.

- Kivipaisud

2012. a juulis fikseeriti hoiualal viis kividest laotud paisu (kõrgus 0,2-0,3 m), mis madala veeseisuga on kaladele rändetõkketeks (tabel 1; joonised 3 ja 4; lisa 3 foto 4) (Hurt jt, 2012). Lisaks kalade rände takistamisele on kivipaisu mõjul paisu ees aeglase vooluga ja setetega kaetud jõela. Nendele paisudele vee-erikasutusloa nõue ei laiene (ei ületa 0,3 m).

Meetmed: kivipaisude osaline avamine (madalamaks tegemine) või paisude ülevoolude kujundamine laugemaks (kivikärestikeks).

- Koprapaisud ja muud looduslikud voolutakistused

Koprapaisude (kasutatakse ka mõistet kopratamid) negatiivne mõju vooluvete elupaikadele on põhimõtteliselt sama nagu inimtekkelistel paisudel – kivise-kruusase põhjaga kiirevoolulised lõigud asenduvad aeglase vooluga seteterohkete aladega, halveneb veekvaliteet ning paisud on kaladele rändetakistusteks. Lisaks põhjustavad koprapaisud uute voolusängide teket, mis toob kaasa tohutu hulga setete kandumise allavoolu. Samuti vallandub suur hulk setteid kobraсте poolt kaldaurgude rajamisega. Voolutakistus võib tekkida ka puutüvede veekogu sāngi langemisel ning selle taha peenema risu ja setete kogunemisel. Eelkõige on oht voolutakistuste tekkimisel, kui veepiiril kasvab palju bioloogilise küpsuse saavutanud puid, mis suure tõenäosusega lähiajal maha langevad. Siiski ei ole koprapaisud ja risukogumid nii stabiilselt püsivad kui inimtekkelised paisud. Teataval määral on vette langenud puutüved ka elupaika rikastavad (pakuvad väärtuslikele liikidele varjupaiku), mistõttu täiesti puhtaks ei ole jõge mõttekas teha.

2012. a fikseeriti oli Pärlijõe hoiuala lõigus kokku seitse koprapaisu (tabel 1; joonised 3-5; lisa 3 fotod 2 ja 11). Osad neist olid juulikuise seisuga kobraсте poolt ehitamisel, mistõttu võib eeldada, et osad paisud ehitati sügiseks kõrgemaks ning tõenäoliselt lisandus juurde ka mõni uus pais (Hurt jt, 2012).

Kobraсте tegevus (paisutamine) on üks Pärlijõe kesise seisundi põhjustest (Koiva vesikonna ..., 2010).

Vettelangenud puid ja risukogumeid (lisa 3 foto 12) oli Pärlijões palju, kuid ühtegi olulist kalade rändetõket neist 2012. a juuli seisuga ei olnud.

Lähtuvalt veeseaduse § 33¹ on koprapaisust või risukogumist põhjustatud veetaseme tõus üleujutus. Veeseaduse § 33¹⁰ järgi ei tohi maaomanik (maavaldaja) oma tegevuse või tegevusetusega põhjustada üleujutust, pinnase erosiooni ega maa soostumist. Seega on, tuginedes veeseaduse sätetele, maaomanikul kohustus hoida tema valduses olev jõelõik voolutakistustest (sh koprapaisud ja veevoolu takistavad risukogumid) vaba.

Meetmed: koprapaisude likvideerimine; voolutakistuste (kalade rändetõkete) esinemise kohta info registreerimine ja kontrollimine; kopra arvukuse reguleerimine.

- Reostus ja setete koormus

Keskkonnaregistri andmetel on Huudva oja suublaks Viitina biotiikidest väljuvale heitveele (heitvee väljalaske kood HVL0860070) ning Luutsniku oja suublaks Luutsniku puhasti väljavoolule (HVL0860050). Mõlemad ojad suubuvad Pärlijõkke. Pärlijõgi ise suublaks ühelegi heitvee väljalaskmele ei ole.

Elupaiku ja elustikku ohustab hõljuvainete ja setete jõkke kandumine maaparandussüsteemidest. Maaparandusega kaasneb veekogudes settekoormuse suurenemine, mis tekib kraavide kaevamisel, nende hooldamisel ning hilisemate geomorfoloogiliste protsesside tagajärjel. Toitained koos tahkete osakestega kanduvad maaparandussüsteemis voolava veega või otse

pinnaveega eesvoolu ja sealt suublasse. Hajukoormust täielikult vältida ei ole võimalik, kuid seda on võimalik minimeerida keskkonnarajatiste rajamisega. Hajukoormust ohjavad ja eesvoolude isepuhastusvõimet suurendavad ning ökoloogilist seisundit parendavad keskkonnarajatised on määratletud põllumajandusministri 17. veebruari 2005. a määrusega nr 18 "Maaparandussüsteemi projekteerimismid" (Koiva vesikonna ..., 2012).

Pärlijõgi Rõuge - Krabi maantee sillast suubumiseni Mustjõkke kuulub riigi poolt hooldatavate eesvoolude hulka, kus on ette nähtud hoiutöödena sette eemaldamine, puittaimestiku raie, rohttaimestiku niitmine ja voolutakistuste (sh ühe koprapaisu?) likvideerimine. (Koiva vesikonna ..., 2012). Koiva vesikonna maaparandushoiukavas on rõhutatud, et maaparandushoiutöid tuleb läbi viia ajal ja viisil, mis kahjustab vee-elustikku ja elupaiku kõige vähem.

Meetmed: nõuetele vastav keskkonnakasutus (kaitseala valitsemine); järelevalve (teostab Keskkonnainspeksioon); elupaiga seisundi kohta info registreerimine.

Veekogu hea seisundi säilitamiseks tuleb eelistada keskkonnasäästlikke (fosfaadivabad, looduslikust toorainest) koduhooldusvahendeid. Põllumajandusest tulevat reostuskoormust on võimalik oluliselt vähendada mahetootmisega ning loomapidamises keskkonnasõbralikke pesuvahendeid kasutades.

- Pärlijõe veerežiimi rikutus maaparanduse tulemusena

Vee elupaikade kvaliteeti alandab kahtlemata vee vähesus. Kunagiste maaparandustöödega on rikunud hoiualast ülesvoolu jääv Pärlijõe lõik ja valgala Luhasoo piirkonnas. Selle tulemusena ei teki lumesulavee akumulereerumist ja ühtlasemat jõe toidet suve jooksul. Kevadine suurvesi voolab kiiresti ära ning sademete puudumisel tekib veevaesus. Kriitiliseks läheb olukord põuaperioodidel ning kui veevaesust võimendavad aurumis- ja infiltratsioonikaod paisjärvedes ja ka koprapaisutuse alades. Lisaks satub soost maaparandussüsteemide kaudu suurvee ajal jõkke rohkesti humiinaid.

Probleemi ei ole Koiva veemajanduskavas otseselt käsitletud. Siiski on Koiva vesikonna pinnaveekogude ülevaate ja ökoloogilise seisundi aruandes (Tuvikene jt, 2004) üldsõnaliselt välja toodud jõe ebasoodsa (rikutud) hüdroloogilise režiimi mõjud.

Meetmed: maaparandussüsteemide ökoloogilise ümberkujundamise võimaluste selgitamine (uuring) ning vajalike tööde teostamine.

Kuna tegevused meetmete rakendamiseks jäävad hoiuala piirest väljapoole, siis käeolev kaitsekorralduskava vastavaid tegevusi ette ei näe. Meetmete rakendamine on otseselt vajalik veekogu hea seisundi saavutamise eesmärgil, mistõttu on otstarbekas tegevuste kavandamine Koiva veemajanduskava rakendamisega.

- Negatiivse mõjuga arendustegevus kallastel

Jõe kaldaid kahjustavate tegevuste ärahoidmiseks ja kallaste looduslikkuse säilitamiseks on piisavad kehtiva seadusandlusega (looduskaitseadus, veeseadus) sätestatud piirangud. Vaate avamise eesmärgil kaldavööndis, sh veekaitsevööndis, puittaimestiku eemaldamine kaitseväärtusi ei kahjusta, kuid elujõulised põlispuud tuleb jätta kasvama. Lubatav on veekaitsevööndis bioloogilise küpsuse saavutanud puude, mis peagi jõkke langevad, raie ning jõkke langenud puude eemaldamine. Samuti võib veekaitsevööndis lubada reaalses vettelangemise ohus oleva (kopra näritud, osaliselt murdunud vms) puu raiet.

Meetmed: kallaste looduslikku seisundit ohustavate tegevuste keelamine; elupaiga seisundi kohta info registreerimine.

- Õiguserikkumised

Lisaks reostusele võivad rohkem või vähem kahjustada jõgede elupaiku ja elustikku mitmed õiguserikkumised, nagu ebaseaduslik kalapüük (elektriga püük), kallaste kahjustamine, veekogu ümberkujundamine jm. Tegemist on potentsiaalse ohuteguriga.

Meetmed: järelvalve (teostab Keskkonnainspeksioon).

2.2. ELUSTIK

2.2.1. VÖLDAS (*Cottus gobio*)

Völdas on Eestis III kategooria kaitsealune liik ning kuulub EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisasse.

Völdas on väike põhjaeluvõisuga kala ja ta asustab tavaliselt veekogude kivise põhjaga alasid. Völdast leidub ka liivasel ja kruusasel põhjal, kus ta varjub tühjadesse karbikodadesse, taimestiku vahele või kaldauuretesse. Vee hapnikusisaldus peab võldase jaoks olema püsivalt kõrge. Eestis on võldas paljudes jõgedes tavaliseks liigiks, kuid mõnedes jõestikes ta levikutõkete tõttu puudub. Jõgesid, kus võldas levinud lausaliselt, on Eestis vähe. Enamasti on asurkonnad laialipaisatult ja üksteisest isoleeritud. Völdas elab ka mõnes järves (Vilbaste, 2004; Tambets jt, 2001).

Völdas on olnud Pärlijões tavaliseks ja sobivates biotoopides sagedaseks liigiks suudmest kuni Saarlasõ paisuni. Ülalpool Saarlasõ paisu praegu teadaolevalt võldas puudub. Tõenäoliselt on võldas ajalooliselt levinud kogu Pärlijõe hoiuala ulatuses. Liigi hävimise põhjuseks hoiuala ülemises osas on olnud jõe paisutamine ning tõkestamine (Saarlasõ ja Pärlijõe paisud). 2012. a oli katsepüükide andmetel Saarlasõ paisust allavoolu võldase arvukus viies seirelõigus madal või väga madal. Enamikule seirelõikudele oli iseloomulik just samasuviste isendite puudumine või

väga madal arvukus. Kui tavaliselt moodustavad samasuvised isendid kogu populatsioonist 1/2 kuni 2/3, siis Pärlijões tehtud püükides moodustasid samasuvised isendid kokku vaid 8% isendite koguarvust. Võib oletada, et 2012. a kevad polnud võldase sigimise seisukohalt soodne. Samas on võimalik, et samasuviste isendite puudumise põhjuseks on hoopis hüdroelektrienergia tootmine (tsükliline veekasutus) Saarlasõ paisu juures (Hurt jt, 2012).

Elupaigaliselt sobib Pärlijõgi hoiuala piires võldasele kogu ulatuses, va paisjärved. Hästi sobivad on kivise põhjaga kiirevoolulised jõelad, mida Pärlijões leidub rohkesti. Lausliivase põhjaga jõelõigud on vähem sobilikud ning seal tuleb eeldada võldase madalat arvukust. Soodsa elupaiga hulka saab arvata ka Saarlasõ paisust ülesvoolu jäävad paisutuse mõjuta jõelõigud (nr 1, 2 ja 4 joonisel 3), eeldusel, et rajatavad kalapääsud annavad võimaluse liigi (taas)levimiseks.

Võldase soodsa elupaigana ei ole arvestatud veskipaisude mõjualasid (lõigud 3, 5, 8, 11 ja 14 joonistel 2-6), mis aga kaugemas perspektiivis (paisude likvideerimisel) võivad selleks saada.

Kaitse-eesmärk

- ***Pikaajaline kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.
- ***Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.

Võldase soodsa elupaiga säilimine on tagatud elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) kaitse-eesmärgi täitmisega ning seega on ühised ka mõjutegurid ja meetmed (punkt 2.1).

2.2.2. JÕESILM (*Lampetra fluviatilis*)

Jõesilm ei ole Eestis kaitse all, aga kuulub EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja V lisasse. Jõesilm kuulub loomade süsteemis lõuatute ülemklassi sõõrsuude klassi ehk on zooloogiliselt luukaladest väga erinev. Praktikas aga käsitletakse jõesilmu (ja ka ojasilmu) kaladega koos.

Eestis leidub jõesilmu ligikaudu 40 jões-ojas üle terve Eesti rannikuala. Tegemist on siirdekalaga, kelle suguküpsed isendid elavad merevees, kust rändavad sigimiseks jõgedesse. Kudemiseks sobivad kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga alad (kärestikud). Jõesilmu vastsed elavad jões 4-5 aastat ning pärast moonet rändavad noored jõesilmud merre (Vilbaste, 2004).

Jõesilm on levinud ka Koiva jõestikku kuuluvates jõgedes, demonstreerides sellega võimet rännata rändetõkete puudumisel merest rohkem kui 300 km kaugusele (Tambets jt, 2006).

Pärlijões jõesilmu esinemine ei ole katsepüükidega tõestatud. Samas on enamik katsepüüke tehtud jõelõikudes, kuhu jõesilmul rändetõkete tõttu ligipääs on puudunud või ajal, mil jõesilmu täiskasvanud isendite kohtamine on ebatõenäoline. Kuna oja- ja jõesilmu vastseid eristada pole võimalik, siis jääb suve-sügisestel katsepüükidel teadmatuks, kas tegu on oja- või jõesilmu järelkasvuga. Teades, et Vaidva ja Peetri jõkke tõuseb jõesilm kudema regulaarselt ning võttes

arvesse jõesilmu rände eripärasid teistes jõesüsteemides, on väga raske leida põhjust, miks ei peaks jõesilm regulaarselt tõusma kudema ka Pärlijõkke (Hurt jt, 2012)..

Jõesilmule kudemiseks sobivaid kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga jõealad leidub kogu hoiuala ulatuses, küsimus on ainult sinna pääsemises. Eeldades, et kõikidel paisudel saavad olema toimivad kalapääsud, saab jõesilmu (potentsiaalseks) elupaigaks lugeda kogu Pärlijõe hoiuala. Kuigi paisutatud alad ei sobi kudemiseks, läbib jõesilm neid regulaarselt (kui on toimiv kalapääs) ning seetõttu on otstarbekas ka neid elupaigana arvestada. Jõesilmu vastsetele sobivaid aeglase vooluga ja peenema settega alasid (peamiselt kaldapiirkonnas) leidub samuti lõiguti kogu hoiuala ulatuses.

Jõesilmu elupaiga kaitse on kaitse-eesmärgiks Pärlijõe looduslal, kuid puudub Pärlijõe hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas. Vajalik on lisada jõesilmu elupaiga kaitse Pärlijõe hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

Kaitse-eesmärk

- ***Pikaajaline kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 25,4 km pikkuse jõelõigu ulatuses.
- ***Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe vähemalt 25,4 km pikkuse jõelõigu ulatuses.

Jõesilmu soodsa elupaiga säilimine on tagatud elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) kaitse-eesmärgi täitmisega ning seega on ühised ka mõjutegurid ja meetmed (punkt 2.1).

Jõesilmu esinemise täpsustavad uuringud tuleb teostada kalapääsude efektiivsuse hindamise uuringute raames (vt punkt 2.1 alt „mõjutegurid ja meetmed“ – „paisud veskikohtades“).

2.2.3. ROHE-VESIHOBU (*Ophiogomphus cecilia*)

Rohe-vesihobu on Eestis III kategooria kaitsealune kiililiik ning on nimetatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja IV lisas.

Rohe-vesihobu valmikud elavad vooluvete lähedal, kiire vooluga puhtaveeliste ja hapnikurikaste jõgede kallastel. Sama veekogu põhjasubstraat on aga vastsetele elupaigaks. Eestis on liik levinud paiguti ning enamasti vähearvukas (Vilbaste, 2004).

Rohe-vesihobu vastsetele sobivaks elupaigaks võib lugeda kogu Pärlijõe hoiuala, va veskipaisude mõjualad. Paisutuse alad ei sobi ka valmikutele, kuigi juhuslikult võivad kiilid seal lennata. 2012. a suvel nähti rohe-vesihobu valmikuid (alates Rõuge - Vastse-Roosa tee sillast kuni Ala-Raudsepa paisu aluse jõelõiguni. Tavaliselt oli ühes alas (nägemisulatuses) lendamas kuni 3 isendit, Saarlasõ külas endise karjalauda all aga isegi 7-8 tk. Alamjooksu vaatlusaladel rohe-vesihobu valmikuid ei nähtud, tõenäoliselt tingituna ebasoodsast ilmast (rohe-vesihobu lendab tavaliselt päiksepaistelise ilmaga). Seda kinnitab vastsete esinemine nii suudmealal kui

Kaugu - Hurda tee (Ruuksu) silla juures. Vastseid esines ka ülevalpool katselõikudes. Seega on rohe-vesihobu levinud praktiliselt kogu hoiuala ulatuses ning liigi seisundi võib lugeda heaks.

Rohe-vesihobu soodsa elupaigana ei ole arvestatud veskipaisude mõjualasid (lõigud 3, 5, 8, 11 ja 14 joonistel 2-6), mis aga kaugemas perspektiivis (paisude likvideerimisel) võivad selleks saada.

Kaitse-eesmärk

- ***Pikaajaline kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.
- ***Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.

Rohe-vesihobu soodsa elupaiga säilimine on tagatud elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) kaitse-eesmärgi täitmiseks ning seega on ühised ka mõjutegurid ja meetmed (punkt 2.1).

2.2.4. PAKSUKOJALINE JÕEKARP (*Unio crassus*)

Paksukojaline jõekarp on Eestis II kategooria kaitsealune liik ning on nimetatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja IV lisas.

Paksukojalise jõekarbi elupaikadeks on keskmise või kiire vooluga, jaheda ja puhta veega jõed. Sobivad on neutraalse ja kergelt aluselise veega veekogud. Asurkonna püsimiseks ja taastumiseks on vajalik rikkaliku kalastiku olemasolu, kuna jõekarbi vastsed parasiteerivad kalade nahal ja lõpustel. Eestis on liik ajalooliselt olnud võrdlemisi laia levikuga, kuid viimastel aastakümnetel on levila ja arvukus oluliselt kahanenud. Mitmetes paksukojalise jõekarbi asurkondades on täheldatud kõrget suremust, seda esmajoones põuastel aastatel. Suurimaks ohuks on maaparandus ja põllumajanduslik reostamine. Olulisteks ohuteguriteks on ka veetemperatuuri ülemäärane tõus, setete koormus ning veetaseme muutused (Vilbaste, 2004). Jõekarpide looduslikeks vaenlasteks on saarmas ja mink (Timm, 2007).

Elupaiga inventeerimisel nähti paksukojalist jõekarpi peaaegu hoiuala algusest alates – sealt, kus jõgi on looduslikus süngis. Kõige rohkem esineski jõekarpe hoiuala algusosas. Pärlijõe külas Mikita talu all kärestikul loendati jõekarpe paiguti kuni 5 tk/m², isendid olid pikkusvahemikus 40-60 mm. Suhteliselt arvukalt (paiguti 2-3 tk/m²) esines paksukojalist jõekarpi ka Pärlijõe külas Kõrgeperve talu all. Jõekarbi levikuala ulatub kuni Hurda küla Aedu kinnistuni ehk lõigu nr 7 (joonised 2 ja 4) algusosani, va veskipaisude mõjualad. Aedu kinnistust allvoolu kuni suudmeni enam elusaid jõekarpe ei nähtud, va üks isend Säna - Rõuge tee sillast ülesvoolu. Tõenäoline on üksikute isendite esinemine sellest leiukohast nii üles- kui allavoolu. Samuti ei leitud ühtegi paksukojalist jõekarpi eelkirjeldatud levikualast allpool paiknenud hilisemate uuringute katselõikudest, kus otsinguid teostati kahva abil.

Uuringu tulemuste põhjal leidub paksukojalist jõekarpi madalal kuni keskmisel arvukusel hoiuala algusest kuni Huudva oja suudmeni, va veskipaisude mõjualades. Huudva oja suudmest allavoolu kuni Pärlijõe suudmeni on paksukojalise jõekarbi arvukus väga madal ja levik lünklik. Uuringutega ei saadud väiksemaid (alla 40 mm) isendeid, mis viitab liigi seisundi halvenemisele. Samuti on negatiivseks märgiks rohke tühjade kodade (kojapoolte) ja kojatükkide esinemine (Hurt jt, 2012).

Liigikaitse eesmärgil tuleb oluliselt parandada praegusi teadmisi karpide levikust, arvukusest ja vanusest (Timm, 2011). See selgitaks rohkem ka liigi nõudlust elupaiga suhtes. Loodusdirektiiv näeb ette Natura liikide ja nende elupaikade perioodilise seire. Kaitsealuste suurselgrootute, sh paksukojalise jõekarbi, inventeerimiseks on 2013. a koostatud meetoodika, mis vajab testimist ja täpsustamist. Paksukojalise jõekarbi potentsiaalseks seirealaks on ka Pärlijõgi (Timm, 2013).

Paksukojalise jõekarbi soodsa elupaigana ei ole arvestatud veskipaisude mõjualasid (lõigud 3, 5, 8, 11 ja 14 joonistel 2-6), mis aga kaugemas perspektiivis (paisude likvideerimisel) võivad selleks saada.

Kaitse-eesmärk

- ***Pikaajaline kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.
- ***Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:*** Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.

Paksukojalise jõekarbi soodsa elupaiga säilimine on tagatud elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) kaitse-eesmärgi täitmisega ning seega on ühised ka mõjutegurid ja meetmed (punkt 2.1).

2.2.5. TEISED LOODUSKAITSELISELT VÄÄRTUSLIKUD LIIGID

Alltoodult on kirjeldatud Pärlijõe hoiualal teadaolevalt esinevad (esinevad) looduskaitsele väärtuslikud liigid. Tõenäoliselt on hoiuala elupaiga osaks või toitumisalaks veel saarmale (III kaitsekategooria, EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja IV lisa), kahepaiksetele ja roomajatele (kõik liigid Eestis kaitse all) ning erinevatele linnuliikidele (suur osa Eestis kaitse all). Liikide kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse.

Kobras (*Castor fiber*) on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ V lisa liik. Eestis kuulub kobras jahilukite nimekirja. Väiksematel vooluveekogudel, nagu Pärlijõgi, ei saa kobras hakkama ilma paisude ehitamiseta. Seetõttu avaldab kopra elutegevus hoiuala väärtustele negatiivset mõju ning tegeleda tuleb liigi ohjamisega (vt punkt 2.1 mõjutegur „koprapaisud ja muud looduslikud voolutakistused“).

Harjus (*Thymallus thymallus*) on Eestis III kategooria kaitsealune liik, kuulub EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ V lisasse ning on elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) tunnusliigiks. Katsepüükidel on harjust Pärlijõest saadud lõigus suudmest kuni Sanna Alaveski paisuni. Liigi

arvukus on olnud madal. Elupaigaliselt sobib Pärlijõgi harjusele hästi kogu hoiuala ulatuses, kuid levikut on piiranud paisud. Kuna Sänna Alaveski, Sänna Mäeveski ja Ala-Raudsepa paisude juurde on rajatud kalapääsud, siis on loodud eeldused, et harjus taasasustab Pärlijõe alam- ja keskjooksu. Tõenäoliselt võib harjus edaspidi Pärlijõe alam- ja keskjooksul muutuda tavaliseks, lõiguti isegi arvukaks liigiks.

Harjuse pük on Eestis aastaringselt keelatud. Lõhilaste (harjuse, lõhe, meriforelli ja jõforelli) elupaiku kaitstakse ka lähtuvalt looduskaitseaduse § 51 „Koelmuala kaitse“. Lõhilaste jt suuremate kalade seisundile mõjub negatiivselt, lisaks punktis 2.1 toodud teguritele, kaladest toituvate loomade, nagu saarma, mingi ja haigru, kõrge arvukus.

Tõugjas (*Aspius aspius*) on Eestis III kategooria kaitsealune kalaliik ning kuulub EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja V lisasse. Tõugjas on suuremate järvede ja jõgede kala, keda Eestis leidub Peipsi järves ja Võrtsjärves ning nendega seotud suuremates jõgedes, harva ka sama vesikonna väiksemates veekogudes (Vilbaste, 2004).

Tambets jt (2013) andmetel esineb tõugjas ka Mustjões. Võimalik on tõugja tõusmine kudemisrändel ka Pärlijõkke, mida soodustab paisudele kalateede rajamine.

Jõforell (*Salmo trutta morpha fario*) ja **meriforell** (*Salmo trutta trutta*), kes kuuluvad lõhilaste hulka, on elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) tunnusliikideks. Jõforell on praegu Pärlijões levinud suudmest kuni Saarlasõ paisuni. Ülalpool Saarlasõ paisu praegu teadaolevalt jõforelli ei esine. Tõenäoliselt on jõforell ajalooliselt levinud kogu Pärlijõe hoiuala ulatuses. Hoiuala ülemises osas liigi puudumise tõenäoliseks põhjuseks on olnud jõe paisutamine ning tõkestamine (Saarlasõ ja Pärlijõe paisud). Meriforell on siirdekala, kes veedab suurema osa elueast meres. Jõgedesse tõusevad meriforellid kudema ning seal veedavad kalad ka esimesed (tavaliselt kaks) eluaastat. Pärlijões on varasemalt (kuni kalapääsu rajamiseni) olnud meriforellil võimalus kudemisrändel tõusta kuni Sänna Alaveski paisuni. 2012. a kalastiku uuring (Hurt jt, 2012) tõestas, et meriforell oli kalapääsu kaudu Sänna Alaveski paisu ületanud.

Paisudele rajatud ja rajatavate kalapääsude toimimisel on ootuspärane, tulevikus tõuseb Pärlijõe tähtsus meriforelli ning Mustjões ja Koiva jões turgutuvate jõforellide sigimispaigna (Hurt jt, 2012).

Hink (*Cobitis taenia*) on Eestis III kategooria kaitsealune liik ning kuulub EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisasse. Hink elab selgeveelistes veekogudes liivasel või savisel põhjal, järvedes peamiselt sisse- või väljavoolude piirkonnas. Tihti katab hingu elupaigas veekogu põhja taimestik või õhuke detriidikiht. Külmaveelistes ja väikestes jõgedes hink puudub (Vilbaste, 2004). Teadaolevalt registreeriti hingu esinemine Pärlijões esmakordselt 2012. a vee-elustiku ekspertiisil, kui kahe Sänna paisu vaheliselt uurimisalalt saadi üks isend (Hurt jt, 2012). Hingule sobivat elupaika leidubki vaid Pärlijõe alamjooksul.

Liigi elupaiga kaitse hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamine ei ole otseselt vajalik, sest hingu elupaiga kaitseks Pärlijões täiendavad kaitse-meetmed puuduvad. Liigi esinemisest tuleb aga teha täiendus Natura standardandmebaasi ja EELISesse.

Jõevähk (*Astacus astacus*) on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ V lisa liik, Eestis kaitse all ei ole. Jõevähi seisundit mõjutavad negatiivselt samad tegurid nagu väärtustatud kalaliikide puhul – elupaikade rikkumine (sh ka koprapaisutused), mink ja saarmas, ebaseaduslik püük. Kõige rohkem on aga vähipopulatsioon hävitanud vähikat. Katku peamiseks levitajaks on inimene läbi mitmete tegevuste, millega kaasneb nakatunud vähkide või katkutekitaja poolt saastatud vee ümberpaigutamine ühest veekogust teise (sh kalade asustamine). Väga suureks ohuks jõevähile on võõrvähiliigid, mis levivad peamiselt inimese kaasabil.

Jõevähi elupaigaks sobib praktiliselt kogu Pärlijõe hoiuala. Elupaigaliselt avaldavad liigile olulist negatiivset mõju kobraste tegevus ning ka paisude tsükliline veekasutus.

2005.-2007. a katsepüükide andmete põhjal esines Pärlijõe keskjooksul vähki keskmisel kuni kõrgel arvukusel. Seejuures oli Rõuge - Krabi tee silla piirkonnas vähiasurkond taastatud asustamise teel 2004. a. Suudmealal esines vähki madalal arvukusel, mis oli samuti asustamise tulemus. 2010. a hävis Pärlijões vähistik vähikatku tõttu. Kuna Pärlijõgi on vähile heaks elupaigaks, on soovitatav alustada taasasustamisega (Hurt ja Kivistik, 2012).

3. HOIUALA VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Ainult veekogusid hõlmavate hoiualade külastamise all saab käsitleda peamiselt kallastel ja veekogul (ujuvvahendiga) liikumist. Pärlijõe kallastel hoiuala ulatuses külastust soodustavaid rajatiseid ei ole. Jõe kaldaid on avatud ning kaldaalad on korrastatud eramaaomanike poolt nende endi elukeskkonna parendamise eesmärgil. Veesõidukite (kanuud, paadid jm) kasutamist takistavad veskipaisud, koprapaisud, vettelangenud puud, risukogumid ja madalveeseisu ajal liialt õhuke veekiht. Veesõidukiga liikumiseks jõeosa puhastamine vettelangenud puudest ei sea ohtu hoiuala väärtusi, kui seda teha kaldaid ja jõepõhja kahjustamata. Veematkadeks on Pärlijõgi vähesobiv. Kalastajate peamiseks püügiobjektiks on jõeforell. Kalapüügi koormuse ja saakide kohta andmeid ei ole kogutud.

Kuigi vastavad andmed puuduvad, on hoiuala külastuskoormus tõenäoliselt madal. Külastuse suurendamine ei ole kaitsekorralduse eesmärgiks ning seetõttu ei kavandata ka vastava taristu arendamist.

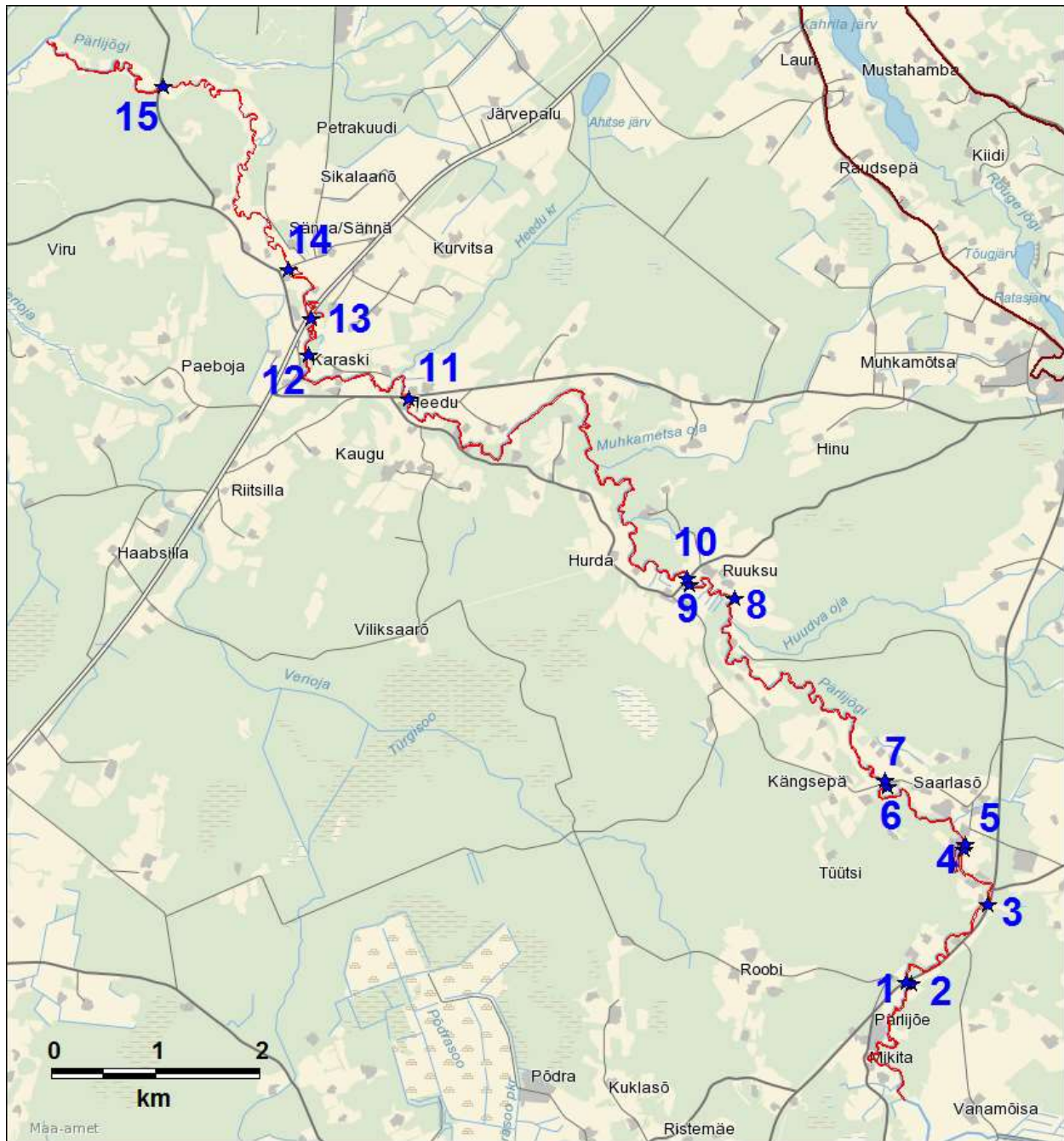
Hoiuala looduses paiknemisest teavitamiseks kasutatakse tähistamist. Keskkonnaametilt saadud andmetel on hoiuala tähistatud 15 tähisega (joonis 7). Tähisteks on kasutatud keskmisi tähiseid vastavalt keskkonnaministri määrusele 03.06.2004 nr 65 „Kaitstava loodusobjekti tähistamise kord ja tähised“. Kaitsekorralduskava koostamise ajal (november 2012 seisuga) olid tähised (nii tahvlid kui metallpostid) heas seisukorras ning kaitsekorraldusperioodil uuendamist ei vaja. Tähis nr 8 (joonis 7) paikneb väga kõrvalises kohas ning täidab oma eesmärgi minimaalselt. Saarlasõ paisu juures, kus on kaks tähist (nr 4 ja 5), piisaks ka ühest.

Visioon ja eesmärk

Visioon: hoiuala on külastajatele avatud lähtuvalt veekogu avaliku kasutamise võimalustest, külastuskoormus ei kahjusta kaitseväärtusi, külastajad on teadlikud hoiuala olemasolust.

Eesmärk: hoiuala on külastajatele avatud lähtuvalt veekogu avaliku kasutamise võimalustest, külastuskoormus ei kahjusta kaitseväärtusi, külastajad on teadlikud hoiuala olemasolust.

Meetmed: tähiste kontroll ja hooldus.



Joonis 7. Olemasolevate tähiste paiknemine Pärlijõe hoiualal (aluskaart: Eesti Baaskaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2013).

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

4.1.1. TULEMUSLIKKUSE SEIRE

Väärtustele seatud eesmärkideni jõudmiseks on vajalik kaitsereežiimi toimimise kontroll, sealhulgas inimõjust tingitud häiringute registreerimine. Lisaks ametkondadelt (Keskkonnainspeksioon jt) ja kodanikelt laekuva info registreerimisele analüüsitakse tulemuslikkuse seirel kõrgresolutsiooniga aerofotosid, otsides võimalikke mõjusid kaitseväärtustele nagu veekogu kaldajoone muutmine, uued rajatised (sh inimtekkelised paisud), koprapaisutused, raied veekaitsevööndis jm. Vajadusel teostatakse häiringuobjektide ülevaatus looduses. Tulemuslikkuse seiret teostatakse Keskkonnaameti tööülesannete täitmise raames, milleks eraldi finantseerimist ette ei nähta. Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi.

4.1.2. PÄRLIJÕE HÜDROBIOLOOGILINE JA HÜDROKEEMILINE SEIRE

Keskkonnaministeeriumi seirenõunikult Eda Andresmaalt saadud info põhjal Pärlijões kuni 2015. a hüdrobioloogilist ja hüdrokeemilist seiret ei teostata. Edasised seired kavandatakse uue seirekavaga aastateks 2016-2021, mille alusel saab kaitsekorralduskava täpsustada vahehindamisel (2018. a). Soovitav on seire teostamine kahel aastal. Riiklik seire kuulub I prioriteetsusklassi ja seda finantseeritakse seireprogrammi eelarvest.

4.1.3. ELUPAIKADE JA KAITSEALUSTE LIIKIDE SEISUNDI INVENTUUR

Tegevus on vajalik kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks. Uuring teostatakse kaitsekorraldusperioodi lõpus sama või võrreldava meetodika alusel nagu 2012. a (Hurt jt, 2012). Oluline on välja tuua kaitsekorraldusperioodi vältel elupaikade kvaliteedi ja liikide seisundi muutused. Tulemused tuleb seostada teiste kaitsekorraldusperioodil teostatud asjakohaste uuringutega nagu tõugja ja paksukojalise jõekarbi seire ning uuringud liigi kaitse tegevuskavade täitmisel (Tambets jt, 2013; Timm, 2011). Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi ja seda korraldab Keskkonnaamet.

4.1.4. PÄRLIJÕE JA SAARLASÕ PAISUDEST KALADELE LÄBIPÄÄSU TAGAMINE

Veeseadusest tulenevalt on kaladele läbipääsu tagamise kohustus paisu valdajal. Kalapääsu rajamiseks on võimalik taotleda toetust Euroopa Liidu struktuurifondidest. Juuni 2013 seisuga puudus kalapääs Pärlijõe ja Saarlasõ paisudel ning ehitamisega ei olnud alustatud. Tegevus on

vajalik ka veemajanduskava rakendamisest tulenevalt. Tegevus kuulub I prioriteetsusklassi ja selle korraldajaks on Keskkonnaamet koostöös maaomanikega.

4.1.5. KIVIPAISEDEST KALADELE LÄBIPÄÄSU TAGAMINE

Hoiualal paiknevad viis kividest laotud paisu (tabel 1; joonised 3 ja 4), mis madala veeseisuga on kaladele rändetõketeks, tuleb vähemalt osaliselt eemaldada (soovitavalt keskelt kive vähemaks võtta), et kalad saaks vabalt üles- ja allavoolu liikuda. Tegevus on vajalik elupaiga kvaliteedi ning kalaliikide seisundi parandamise eesmärgil. Teiseks võimaluseks on paisust tingitud astangu kividega täitmine, et astangu asemele tekiks kaladele kergesti ületatav kivikärestik. Kui lähtuda veeseaduse § 33¹, on kivipaisust põhjustatud veetaseme tõus üleujutus, mida maaomanik (maavaldaja) veeseaduse § 33¹⁰ järgi oma tegevuse või tegevusetusega põhjustada ei tohi. Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi ja selle korraldajaks on Keskkonnaamet koostöös maaomanikega.

4.1.6. KOPRAPAISEDE JA MUUDE LOODUSLIKE VOOLUTAKISTUSTE LIKVIDEERIMINE, KOPRA ARVUKUSE REGULEERIMINE

Koprapaisude ning puude ja risu kuhjumisel tekkinud voolutakistuste likvideerimine on enamasti käsitsi töö, mis seisneb paisumaterjali (oksad jm risu) kaldale tõstmises. Ligipääsemise võimalusel saaks kasutada ka kaeve- või laadimisseadmega traktorit, kuid vältida tuleb kallaste kahjustamist.

Pärlijõe hoiualal 2012. a fikseeritud seitsme koprapaisu (tabel 1; joonised 3-5) andmed ei ole otseseks aluseks tegevuste planeerimisel, kuna koprapaisude hulk ja paisutuskõrgus on aastaegade ja aastate lõikes muutuv. Pärlijõe hoiualal on koprapaisud oluliseks mõjuteguriks ning ideaalne on olukord, kus hoiuala lõigul koprapaisud puuduvad. Lähtuvalt veeseaduse § 33¹, on koprapaisust põhjustatud veetaseme tõus üleujutus, mida maaomanik (maavaldaja) veeseaduse § 33¹⁰ järgi oma tegevuse või tegevusetusega põhjustada ei tohi ehk koprapaisude (jm voolutakistuste) likvideerimine on maaomaniku kohustus. Voolutakistuste likvideerimiseks on võimalik taotleda toetust vastavatest meetmeprogrammidest.

Kindlasti tuleb vähendada kopra arvukust (sellest tuleb alustada), vajadusel rakendada jahipidamist väljaspool jahiaega. Kopra arvukuse reguleerimisel lähtutakse jahiseadusest ja selle alamaktidest.

Tegevus on vajalik elupaiga kvaliteeti negatiivselt mõjutava teguri vältimiseks ning kalaliikide seisundi parandamise eesmärgil. Tegevuse maht aastate lõikes ei ole ette prognoositav (koprapaisude arv on muutuv, sõltub eelkõige kopra arvukusest). Info voolutakistuste (kalade rändetõkete) kohta tuleb registreerida ja kontrollida ning vajadusel korraldada likvideerimistööd. Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi ja selle korraldajaks on Keskkonnaamet koostöös jahimeestega.

4.1.7. TÄHISTE HOOLDAMINE

Tähiste hooldamine (taimestiku niitmine või tallamine, tähist varjava puuoksa murdmine, posti pinnasesse kinnitumise kindlustamine jm) toimub vastavalt vajadusele. Tähise prognoosimatul kadumisel või kahjustamisel (vargus, vandaalitsemine) tuleb tähis kahjustusest taastada või paigaldada uus. Seejuures võib asenduseks (ümberpaigaldamiseks) kasutada tähiseid nr 4 ja 8 (joonis 7), mille otstarve on praeguses kohas on minimaalne. Kõikide tähiste ülevaatus ja vajalikud hooldustööd teostatakse kaitsekorraldusperioodi viimasel aastal. Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi, selle korraldajaks on Riigimetsa Majandamise Keskus.

4.1.8. KAITSEKORRALDUSKAVA UUENDAMINE

Kaitsekorralduskava on koostatud 10-aastaseks (2015-2024) perioodiks, mis jaguneb kaheks osaks. Esimese osa lõppedes (2019) tehakse vahehindamine, millega antakse hoiuala seisundi kohta ülevaade ning täpsustatakse vajalikud tegevused järgneva viieks aastaks. Järgmiseks kaitsekorraldusperioodiks (2025 - 2034) uuendatakse kava 2024. aastal. Uuendamise aluseks on kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine, vee-elupaikade ja elustiku ekspertiis ning muud andmed. Tegevus kuulub I prioriteetsusklassi, selle korraldajaks on Keskkonnaamet.

4.1.9. HOIUALA KAITSE-EESMÄRGI MUUTMINE

Hoiuala kaitse-eesmärkide hulka tuleb lisada jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*) elupaiga kaitse ehk muuta Vabariigi Valitsuse määrust 08.09.2005 nr 235 „Hoiualade kaitse alla võtmine Võru maakonnas“. Vastav muudatus tuleb sisse viia ka EELISesse. Tegevus kuulub II prioriteetsusklassi, selle korraldajaks on Keskkonnaamet.

4.2. EELARVE

Eelarve tabelisse 2 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;

3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 2. Eelarve

Jrk nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priooriteet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku
Sadades eurodes															
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Tulemuslikkuse seire	Tulemusseire	KeA	II					X					X	
4.1.2	Pärlijõe hüdrobioloogiline ja hüdrokeemiline seire	Riiklik seire	KAUR	I				X						X	
4.1.3	Elupaikade ja kaitsealuste liikide seisundi inventuur	Inventuur	KeA	II										40	40
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.4	Pärlijõe ja Saarlasõ paisudest kaladele läbipääsu tagamine	Koosluse taastamistöö	KeA/HU	I	X										
4.1.5	Kivipaisudest kaladele läbipääsu tagamine	Koosluse taastamistöö	KeA/HU	II	X										
4.1.6	Koprapaisude ja muude looduslike voolutakistuste likvideerimine, kopra arvukuse reguleerimine	Koosluse taastamistöö	KeA/HU	II	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Taristu															
4.1.7	Tähiste hooldamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II										X	
Kavad, eeskirjad															
4.1.8	Kaitsekorralduskava uuendamine	Tegevuskava	KeA	I					X					10	10
4.1.9	Hoiuala kaitse-eesmärgi muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	II				X							
KOKKU														50	50

KeA – Keskkonnaamet; KAUR – Keskkonnaagentuur; RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus; HU – huvilised, maaomanikud, jahimehed

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise aluseks on tulemuslikkuse seire, elupaikade ja kaitsealuste liikide seisundi uuringud, riikliku seire andmed ning kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud info. Vajalik on kaitsekorraldusperioodi jooksul laekuva asjakohase info registreerimine ja säilitamine.

Kaitsekorraldusperioodi edukuse aluseks on kaitsekorralduskavas planeeritud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimine.

Tabel 3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium (lävend)	Tulemus	Selgitus
2.1	Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260)	Jõelõigu pikkus, esinduslikkus ja looduskaitsealine seisund	Pikkus 25,4 km, esinduslikkus - vähemalt B, looduskaitsealine seisund - B.	Pikkus 25,4 km, esinduslikkus - vähemalt B, looduskaitsealine seisund - vähemalt B.	
		Veekogumi seisund Veepoliitika Raamdirektiivi nõuete järgi	Veekogumi „Pärlijõgi Saarlase paisuni“ seisund on hea; veekogumi „Pärlijõgi Saarlase paisust suudmeni“ seisund on kesine.	Veekogumite „Pärlijõgi Saarlase paisuni“ ja „Pärlijõgi Saarlase paisust suudmeni“ seisund on vähemalt hea.	
2.2.1	Võldase elupaik	Elupaiga ulatus ja liigile sobivus	Liigile on soodne elupaik 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.	Liigile on säilinud soodne elupaik vähemalt 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses. Elupaiga kvaliteet on paranenud.	
		Võldase esinemine, arvukus ja levik	Võldas esineb, arvukus on madal, leviku piiriks ülesvoolu on Saarlase pais	Võldas esineb, arvukus on kasvanud, võldas on levinud ka Saarlase paisust ülesvoolu.	Võldase madal arvukus 2012. a võis olla tingitud ebasoodsatest looduslikest tingimustest. Leviku laienemise eeltingimuseks on toimivad kalapääsud.
2.2.2	Jõesilmu elupaik	Elupaiga ulatus ja liigile sobivus	Jõesilmul on kudemisrändel võimalik tõusta kuni Saarlase paisuni.	Jõesilmul on kudemisrändel võimalik tõusta kogu hoiuala ulatuses.	Eeltingimuseks on toimivad kalapääsud.

		Jõesilmu esinemine	Jõesilmu esinemine ei ole dokumenteeritud.	Jõesilm käib Pärlijões regulaarselt kudemas.	Tulemus sõltub määravalt ka liigi üldisest seisundist ning rändetingimustest Koiva jões ja Mustjões.
2.2.3	Rohe-vesihobu elupaik	Elupaiga ulatus ja liigile sobivus	Liigile on soodne elupaik 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.	Liigile on säilinud soodne elupaik 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses. Elupaiga kvaliteet on paranenud.	
		Rohe-vesihobu levik ja seisund	Rohe-vesihobu on levinud kogu soodsa elupaiga ulatuses, liigi seisund hoiualal on hea.	Rohe-vesihobu on levinud kogu soodsa elupaiga ulatuses, liigi seisund hoiualal on vähemalt hea.	Liigi seisundi hindamiseks kasutada suhtelise arvukuse võrdlust uurimisandmete põhjal.
2.2.4	Paksukojalise jõekarbi elupaik	Elupaiga ulatus ja liigile sobivus	Liigile on soodne elupaik 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses.	Liigile on säilinud soodne elupaik 23,3 km pikkuse jõelõigu ulatuses. Elupaiga kvaliteet on paranenud.	
		Paksukojalise jõekarbi levik ja seisund	Jõekarp esineb madalal kuni keskmisel arvukusel hoiuala algusest kuni Huudva oja suudmeni soodsa elupaiga ulatuses. Huudva oja suudmest allavoolu kuni Pärlijõe suudmeni on arvukus väga madal ja levik lünklik.	Paksukojalise jõekarbi arvukus on kasvanud ja liigi levik allavoolu laienenud.	Seisundi muutuste hindamiseks kasutada suhtelise arvukuse võrdlust uurimisandmete põhjal. Liigi esinemist mõjutavad faktorid on ebaselged.

KASUTATUD ALLIKAD

Avalikult kasutatavate veekogude nimekiri. <https://www.riigiteataja.ee/akt/313032012002> (01.07.2013).

Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) – andmed saadud Keskkonnaameti vahendusel (11.03.2013).

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri. Vabariigi Valitsuse korraldus 05.08.2004 nr 615. <https://www.riigiteataja.ee/akt/328122010002> (külastatud 10.04.2013).

EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitsest. <http://www.natura2000.envir.ee/files/doc/loodusdirektiiv.pdf> (külastatud 10.04.2013).

Hoiualade kaitse alla võtmine Võru maakonnas. Vabariigi Valitsuse määrus 08.09.2005 nr 235. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13293063> (külastatud 15.14.2013).

Hurt, M. Järvekülg, R., Tambets, M. 2012. Pärlijõe, Võhandu jõe, Piusa jõe, Purtsi jõe, Väikese Emajõe, Mäda jõe ja Karisilla oja hoiualade vee-elustiku ekspertiis 2012. a. Kaitsekorralduskavade koostamise eeltöö (käsikiri Keskkonnaametis).

Hurt, M., Kivistik M. 2012. Tegevuskava rakendamine jõevähi varude kaitseks, taastamiseks ja kasutamiseks aastal 2011. Eesti Maaülikooli Veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut (käsikiri Keskkonnaametis).

Jahiseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116052013002> (külastatud 05.06.2013).

Järvekülg, A. 2001. Eesti jõed. – Tartu, 750 lk.

Kaitstava loodusobjekti tähistamise kord ja tähised. Keskkonnaministri määrus 03.06.2004 nr 65. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13132978> (külastatud 10.04.2013).

Kalapüügieeskiri. Vabariigi Valitsuse määrus 09.05.2003 nr 144. <https://www.riigiteataja.ee/akt/105072011021> (külastatud 10.04.2013).

Kalapüügiseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/122122010034> (külastatud 10.04.2013).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122011015> (külastatud 15.07.2013).

Keskkonnaregister. <http://register.keskkonnainfo.ee> (külastatud 10.04.2013).

Koiva vesikonna maaparandushoiukava. Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 12. juuli 2012. a korraldusega nr 308. <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=355&sub2=424> (külastatud 15.06.2013).

Koiva vesikonna veemajanduskava. Keskkonnaministeerium, 2010. <http://www.envir.ee/vmk> (külastatud 15.06.2013).

Looduskaitse seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062011005> (külastatud 15.07.2013).

Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu. Keskkonnaministri määrus 15.06.2004 nr 73. <https://www.riigiteataja.ee/akt/898474> (külastatud 10.04.2013).

Luig, J. 2010. Riikliku eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogrammi “Kiilid” 2010. aasta aruanne. Eesti Biodiversiteedi Uurijate Ühing. http://194.126.105.145/index.php?option=com_content&view=article&id=1223:2010-a&catid=1004:eluslooduse-mitmekesisuse-ja-maastike-seire-2010&Itemid=3613 (külastatud 17.06.2013).

Maa-ameti WMS teenused. <http://inspire.maaamet.ee/teenused> (külastatud 10.04.2013).

Natura 2000 standardandmebaas. <http://natura2000.eea.europa.eu/#> (külastatud 10.04.2013).

Paal, J. 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Auratrükk, Tallinn.

Pall, P., Järvekülg, R., Kõrs, A. Käiro, Piirsoo, K., K., Timm, H., Vilbaste, S. 2011. Jõgede hüdrobioloogiline seire 2010. a, aastaaruanne. Eesti Maaülikooli PKI Limnoloogiakeskus. http://194.126.105.145/index.php?option=com_content&view=article&id=2129&Itemid=3 (külastatud 04.04.2013).

Tambets, M., Tambets, J., Järvekülg, R. 2006. Jõesilmu seirest. Eesti Loodushoiu Keskus. http://194.126.105.145/index.php?option=com_content&view=article&id=2054&Itemid=367 (külastatud 04.04.2013).

Tambets, M., Järvekülg, R., Tambets, J. 2001. Ülevaade EL Loodusdirektiivi mage- ja riimvete elupaikadest ning taime ja loomaliikidest Eestis. Eesti Loodushoiu Keskus (käsikiri Keskkonnaametis).

Tambets, J., Tambets, M., Thalfeldt M. 2013. Tõugja *Aspius aspius* kaitse tegevuskava. Eelnõu. Eesti Loodushoiu Keskus (käsikiri Keskkonnaministeriumis).

Timm, H. 2007. Paks jõekarp (*Unio crassus*). Eesti Loodus, 2007/12.

Timm, H. 2011. Paksu jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse korraldamise tegevuskava 2012-2016. Eelnõu. Eesti Maaülikool, limnoloogiakeskus (käsikiri Keskkonnaministeriumis).

Timm, H. 2013. Siseveekogude selgrootute inventeerimise meetodika koostamine. Eesti Looduseuurijate Selts, Eesti Maaülikool (käsikiri Keskkonnaametis).

Tuvikene, A., Järvekülg, R., Timm, H., Ott, I., Pall, P., Freiberg, R., Piirsoo, K., Viik, M. 2004. Koiva vesikonna pinnaveekogude ülevaade ja ökoloogiline seisund. Aruanne. EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut Hüdrobioloogia Osakond http://www.keskkonnaamet.ee/vesikonnad/static/files/133.Koiva_kolmas_etapp_aruanne.pdf (külastatud 10.06.2013).

Veeseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122011019> (külastatud 10.04.2013).

Veepoliitika Raamdirektiiv. <http://www.envir.ee/1226> (külastatud 10.04.2013).

Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded. <https://www.riigiteataja.ee/akt/105062012007>
(kõlastatud 10.04.2013).

Vilbaste, K. (koostaja), 2004. Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Eesti Keskkonnaministeerium.

LISAD

LISA 1. VÄLJAVÕTE LOODUSKAITSESEADUSEST

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjkti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjkti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) [kehtetu - [RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;

9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

[[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]

(2) Kaitstava loodusobjkti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjkti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjkti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjkti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjkti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjkti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjkti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjkti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjkti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjkti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjkti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjkti seisundit.

[[RT I 2009, 3, 15](#) - jõust. 01.02.2009]

5. peatükk HOIUALAD

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

- 1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;
- 2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(4¹) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[[RT I 2009, 53, 359](#) - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras

§ 33. Hoiuala teatis

(1) Hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja peab esitama hoiuala valitsejale teatise järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;

[[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]

- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimine ja väetamine;

[[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]

- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine.

(2) Teatis peab sisaldama kavandatud tööde kirjeldust, mahtu ja aega ning nende tegemiskoha skeemi.

(3) Teatis tuleb esitada hoiuala valitsejale vähemalt üks kuu enne tööde alustamist:

- 1) kohaletoomisega,
- 2) tähtkirjaga posti teel või
- 3) digitaalallkirjaga varustatud e-kirjaga.

(4) Teatis loetakse esitatuks postitempli või ajatempli järgi postitamise päeval või päeval, kui hoiuala valitseja on selle registreerinud.

(5) Ühe kuu jooksul teatise esitamisest arvates hindab hoiuala valitseja kavandatud tegevuse vastavust käesoleva seaduse §-s 32 sätestatud nõuetele. Hoiuala valitseja:

- 1) kinnitab teatise ja tagastab selle esitajale, kui kavandatud tööd on lubatud,
- 2) teatab teatise esitajale tingimused, mida järgides võib kavandatud töid teha või
- 3) keelab tööd, mis ohustavad hoiuala kaitstavate liikide või elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille tagamiseks hoiuala on moodustatud.

(6) Hoiuala teatise vormi ning teatise kinnitamise, läbivaatamise ja tagastamise korra [kehtestab keskkonnaminister määrusega](#).

(7) Hoiualal ei kehti käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teatise esitamise kohustus tulundusmaa sihtotstarbega kinnisasja elamu- ja õuema kõlvikutel tehtavate tööde kohta.

LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
Elupaiga- tüüp jõed ja ojad (3260)	Elupaigatüübi säilimine Pärlijõe hoiualal 25,4 km pikkuse jõeala ulatuses esinduslikkusega B või kõrgem	Paisud veskikohtades.	Kalapääsude rajamine Pärlijõe ja Saarlasõ paisule. Paisude kasutamise mõju vähendamine (vooluhulga tsüklilise reguleerimise vältimine).	Elupaigatüübi säilimine Pärlijõe hoiualal 25,4 km pikkuse jõeala ulatuses esinduslikkusega B või kõrgem
		Kivipaisud	Kivipaisude likvideerimine – astangute asemele kaladele kergesti ületatavate kivistike kujundamine.	
		Koprapaisud ja muud looduslikud voolutakistused	Koprapaisude likvideerimine; voolutakistuste (kalade rändetõkete) esinemise kohta info registreerimine ja kontrollimine; kopra arvukuse reguleerimine.	
		Reostus ja setete koormus	Nõuetele vastav keskkonnakasutus, järelevalve; elupaiga seisundi kohta info registreerimine.	
		Pärlijõe veerežiimi rikutus maaparanduse tulemusena	Maaparandussüsteemide ökoloogilise ümberkujundamise võimaluste selgitamine (uuring) ning vajalike tööde teostamine (Koiva veemajanduskava rakendamisel).	
		Negatiivse mõjuga arendustegevus kallastel	Kallaste looduslikku seisundit ohustavate tegevuste keelamine; elupaiga seisundi kohta info registreerimine.	
		Õiguserikkumised	Järelevalve.	
Võldase elupaik	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses
Jõesilmu elupaik	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 25,4 km pikkuse jõeala ulatuses	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 25,4 km pikkuse jõeala ulatuses
Rohe- vesihobu elupaik	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Liigile elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses
Paksu- kojalise jõekarbi elupaik	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Samad, mis elupaigatüübil jõed ja ojad	Liigile soodsa elupaiga säilimine Pärlijõe hoiualal vähemalt 23,3 km pikkuse jõeala ulatuses

LISA 3. FOTOD



Foto 1. Hoiuala algusosas 0,5 km ulatuses on Pärlijõgi süvendatud ja õgvendatud (09.07.2012).



Foto 2. Koprapäis kõrgusega 0,5 m, mis paiknes Rõuge – Vastse-Roosa tee sillast 420 m ülesvoolu (09.07.2012).



Foto 3. Kiirevooluline, kivine ja kärestikuline ala lõigul nr 2 (09.07.2012).



Foto 4. Kividest laotud pais lõigul nr 2 – madala veega on kaladele rändetõkkeks (09.07.2012).



Foto 5. Pärlijõe paisjärve ümbrus on hooldatud ning järve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (09.07.2012).



Foto 6. Pärlijõe veskipais ja paisu alune laiend (09.07.2012).



Foto 7. Puittaimestikuga ääristatud ja väga kivine lõik Pärlijõe paisust allavoolu (09.07.2012).



Foto 8. Saarlasõ paisjärv – ümbrus on hooldatud ning järve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (09.07.2012).



Foto 9. Saarlasõ veskipais ja paisualune laiend (09.07.2012).



Foto 10. Vaade Saarlasõ paisult – paisu all on jõgi kahes harus ning „saarel“ turismiteenusteks (forellipüük) kujundatud ala (09.07.2012).



Foto 11. Kõrge (0,8 m) koprapais Saarlasõ paisust 200 m allpool (09.07.2012).



Foto 12. Jões esinevad mitmed risukogumid, mis aga oluliselt veevoolu ei takista ja ei ole rändetõkkeks (lõik nr 6) (09.07.2012).



Foto 13. Vahelduva põhjasubstraadiga väärtuslik jõeala (lõik nr 7) (10.07.2012).



Foto 14. Kivipaisule on koprad ehitanud oma paisu (lõik nr 7) (09.07.2012).



Foto 15. Kitsa Kaugu veskipaisjärve veepeegel on valdavalt taimestikuvaba (10.07.2012).



Foto 16. Vastvalminud Kaugu veskipaisu kalapääs, vaade ülesvoolu (12.11.2012).



Foto 17. Enne Sänna Mäeveski paisu mõjuala voolab Pärlijõgi heinamaade vahel ning on peamiselt lausliivase põhjaga aeglase kuni mõõduka vooluga (lõik nr 9) (10.07.2012).



Foto 18. Vastvalminud Sänna Mäeveski paisu kalapääs, vaade allavoolu (12.11.2012)



Foto 19. Sänna Alaveski paisu vasakpoolsele ülevoolule rajatud kalapääs, vaade allavoolu (10.07.2012).



Foto 20. Sänna Alaveskist allavoolu (lõik nr 15) on domineeriv lausliivane põhi (11.07.2012).



Foto 21. Kivine-kruusast kiirevooluline ala enne suuet (lõik nr 16) (11.07.2012).

LISA 4. AVALIKUSTAMISE MATERJALID

PEETRI JÕE, PIUSA JÕE, PÄRLIJÕE, VAIDVA JÕE JA VÕHANDU JÕE (jõeosad Kanepi ja Sõmerpalu vallas) HOIUALADE KAITSEKORRALDUSKAVADE KAASAMISKOOSOLEK

Memo

Toimus: Rõuge Vallavalitsuses, 15.05.2013 kl 10.00-12.15.

Koosolekul osalemise kutse saadeti 26.03.2013 Keskkonnaametile, Kanepi Vallavalitsusele, Sõmerpalu Vallavalitsusele, Mikitamäe Vallavalitsusele, Värskla Vallavalitsusele, Röpina Vallavalitsusele, Puka Vallavalitsusele, Põdrala Vallavalitsusele, Mõniste Vallavalitsusele, Vastseliina Vallavalitsusele, Rõuge Vallavalitsusele, Antsla Vallavalitsusele, Keskkonnainspeksioonile ja RMK-le ning 03.05.2013 Põllumajandusametile. Koosoleku toimumise teade oli avalikkusele kättesaadav Keskkonnaameti veebilehel alates 22.04.2013. Koosoleku teade ilmus ajalehes „Võrumaa Teataja“ 25.04.2013 ja ajalehes „Koit“ 27.04.2013.

Koosolekust võtsid osa: Meelis Mõttus (Metsavenna talu), Merlika Niidumaa (Mõniste Vallavalitsus), Rein Rõustik (Rõuge Vallavalitsus), Olev Mõttus (Rõuge Vallavalitsus), Toomas Pihu (maavaldaja), Karel Saarna (Rõuge Vallavalitsus), Mari Vaher (Mõniste Vallavalitsus), Olev Raudsepp (Põllumajandusameti Võru keskus), Tarmo Denks (RMK loodushoiuosakond), Tiina Troškin (Keskkonnaamet), Margo Hurt (OÜ Ökotasakaal, kaitsekorralduskavade koostaja).

M. Hurt andis ülevaate hoiualade moodustamise alustest, hoiualade kaitsekorrast ning kaitsekorralduskavade koostamise vajadusest, eesmärgist ja põhimõtetest. M. Hurt tutvustas hoiualasid, nende kaitseväärtusi, ohutegureid ning vajalikke meetmeid.

Avaldati arvamust, et inimestele jääb hoiuala silt ilma infotahvlita arusaamatuks, võib mõjuda eksitavana ja inimene ei julge näiteks telkida. Selgitati, et tähistamise kord on seadusandlusega sätestatud. Samas leiti ühiselt, et liiga palju tähiseid ei ole loodusesse vaja paigaldada.

Vaidva jõel Vastse-Roosa paisul on arendajal soov taastada 3 hüdroelektriturbiini ja panna veel ka neljas „archimedese kruvina“, mis kala liikumist ei takista. Paisu kasutamiseks on vee-erikasutusluba olemas, KMH tehtud, kalapääs rajatud. Elektritootmine mõjutab negatiivselt, kui on tsükliline vee tarbimine. Kaasaegsed lahendused hoiavad veetaset. Saab teha nii, et vee tase ei kõigu. See just oluline madala vee ajal.

Arendaja sõnul on Loodushoiukeskusega koostöös ja KIKi toetusel plaan rajada Vaidva jõkke 12 lõhe kudemisala. Taotluse rahastamise otsust veel ei ole. Kohalikud elanikud sellest huvitatud ja nõus valvama, et kudemisajal kalu ei häiritaks.

Kalastiku uuring Vaidvas on tehtud 2009. a ja see on ka kava koostamisel aluseks võetud.

Peetri jões on probleem Tiitsa sillast ülesvoolu ehitatud sillaga, mis on liiga madal. Suurveega liikuv risu võib silla ära viia. See sild jääb Peetri jõe hoiualast välja (paikneb ülesvoolu, Peetri jõe MKA-1).

Koosolekul tekkisid veel mitmed arutelud, mis otseselt koostatavate kaitsekorralduskavadega ei haakunud. Põhjalikumalt käsitleti paisude rajamise võimalusi (võimatust), selgitati kehtivast seadusandlusest tulenevaid piiranguid ja paisude mõju vee-elupaikadele. Kodanike poolt avaldati seisukoht, et paisude ehitamise (taastamise) lubamine tooks inimesed maale tagasi ning inimesed hoolitseksid veekogude eest.

Memo koostas:

Margo Hurt

PEETRI JÕE, PIUSA JÕE, PÄRLIJÕE, VAIDVA JÕE JA VÕHANDU JÕE (jõeosad Kanepi ja Sõmerpalu vallas) HOIUALADE KAITSEKORRALDUSKAVADE AVALIKUSTAMISKOOSOLEK

Memo

Toimus: Rõuge Vallavalitsuses, 17.07.2013 kl 11.00-12.00.

Koosolekul osalemise kutse saadeti 10.07.2013 Keskkonnaametile, Kanepi Vallavalitsusele, Sõmerpalu Vallavalitsusele, Mikitamäe Vallavalitsusele, Värska Vallavalitsusele, Räpina Vallavalitsusele, Puka Vallavalitsusele, Põdrala Vallavalitsusele, Mõniste Vallavalitsusele, Vastseliina Vallavalitsusele, Rõuge Vallavalitsusele, Antsla Vallavalitsusele, Keskkonnainspeksioonile, RMK-le ja Metsavenna talule. Koosoleku toimumise teade ja kaitsekorralduskavade eelnõud olid avalikkusele kättesaadavad Keskkonnaameti veebilehel alates 08.07.2013. Koosoleku teade ilmus 09.07.2013 ajalehtedes „Võrumaa Teataja“ ja „Koit“.

Koosolekust võtsid osa: Tiina Troškin (Keskkonnaamet), Kristel Kund, Mirjam Potter (Keskkonnainspeksioon), Olev Mõttus (Rõuge Vallavalitsus) ja Margo Hurt (OÜ Ökotasakaal, kaitsekorralduskavade koostaja).

M. Hurt andis lühiülevaate koostatud kaitsekorralduskavadest. Jooksvalt leidsid arutlust mitmed kaitsekorralduskavadega seonduvad küsimused.

Pärlijõgi on paisude tõttu kõige nendest jõgedest kõige suurema inim mõjuga. Samuti on seal suur kobraste mõju. Pärlijõe veski pais läks või lasti sel kevadel alla. Vallavalitsuse andmetel oli seal

aprilli lõpus kriitiline seis, tingituna kõrgest veetasemest. Maikuus oli pais maas ja vesi paisust ülesvoolu algupärase looduslikus jõesängis.

Koprapaisude lõhkumise lubatavus on seoses uue jahiseadusega muutunud. Lõhkumine on nagunii vaid ajutine, reguleerida tuleb ka liigi arvukust. Koprapaisude lõhkumisega tuleb alustada veevoolu suuna mõttes alt ülespoole.

Vaidva jõe hoiuala kavandatud laiendus tuleb juuli lõpus avalikustamisele ja peaks kinnitatud saama veel selle aasta lõpus. Kaitsekorralduskava on koostatud hoiuala laiendust arvestades.

Vaidva ja Peetri jõe kallastel on suured veiste karjamaad. Veised käivad jõest vett joomas ja tallavad kaldaala ning jätvad sinna väljaheited. Peetri jõe äärsetel karjamaadel on tavaliselt veepiiril aed (elektrikarjus), Vaidva jõe ääres enamasti mitte. Karjatamine on Keskkonnainspektsiooni tõlgenduse järgi majandustegevus. Karjatamise piiramist või lubamist kaitsekorralduskavaga ette ei nähta, tuleb lähtuda üldistest veekaitsenõuetest ja veekogu hea seisundi saavutamisest (säilitamisest) veemajanduskava mõttes. Karjatamise võimalikule mõjule juhitakse tähelepanu – tehakse vastavad täiendused kaitsekorralduskavadesse.

Jõed, kus kalapüük täiesti keelatud, on mõistlik paigaldada hoiuala tähise posti külge kalapüügi keelust informeeriv piktogramm. Vastavad piktogrammid on Vaidva jõe ääres Vastse-Roosa silla juures. Vajalik on piktogramm paigaldada ka Piusa jõe hoiuala tähise postile Vana-Vastseliina silla juures, Peetri jõe hoiuala tähise postile Tiitsa silla juures. Kaitsekorralduskavadesse tehakse vastavad täiendused.

Kaitsekorralduskavades täiendatakse huvigruppide nimekirja: Keskkonnainspektsioon – järelevalve teostamine.

Keskkonnainspektsioon ootab infot kallasraja sulgemisest. Kallasraja sulgemise lubamist saab erandkorras taotleda.

Memo koostas:

Margo Hurt